

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

NATAŠA MIKLIČ

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**KITAJSKA KOT »TOVARNA SVETA«
- STVARNOST ALI MIT**

Ljubljana, maj 2005

NATAŠA MIKLIČ

IZJAVA

Študentka _____ NATAŠA MIKLIČ _____ izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ dr. MIROSLAVA GLASA _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 3. maja 2005

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKE	2
1.1 ZGODOVINSKI PREGLED	2
1.2 GEOGRAFSKI POLOŽAJ	4
1.3 POLITIČNI SISTEM	5
1.4 PREGLED TEMELJNIH ZNAČILNOSTI MAKROEKONOMSKEGA OKOLJA	5
2 ODPRTJE KITAJSKE V SVET IN VZPON GOSPODARSTVA	10
2.1 STRUKTURNE SPREMEMBE KITAJSKE PO LETU 1978.....	10
2.1.1 <i>Strukturne spremembe v kitajskem gospodarstvu</i>	10
2.1.2 <i>Pomen posebnih ekonomskih con</i>	12
2.2 POMEN KITAJSKIH IZSELJENCEV PRI GOSPODARSKEM VZPONU KITAJSKE.....	14
2.3 POMEN HONG KONGA	16
3 POSLEDICE GLOBALIZACIJE ZA KITAJSKO	18
3.1 POVEČANJE KONKURENCE.....	18
3.2 POVEČANA TRANSPARENTNOST	19
3.3 VPLIV NA ZAPOSLOVANJE.....	20
3.4 MULTINACIONALNE KORPORACIJE IN NTI	21
3.4.1 <i>Glavne značilnosti multinacionalnih korporacij na Kitajskem</i>	21
3.4.2 <i>Glavne značilnosti NTI na Kitajskem</i>	22
3.5 SOCIALNI DUMPING.....	25
3.6 PROBLEMI PRERAZDELITVE.....	26
3.7 VPLIV NA OKOLJE	28
4 UČINKI RASTI KITAJSKE NA OSTALI SVET IN OBRAMBNI MEHANIZEM RAZVITIH DRŽAV	30
4.1 VRSTE UČINKOV KITAJSKE RASTI.....	30
4.1.1 <i>Ekonomski učinki</i>	30
4.1.2 <i>Politični in družbeni učinki</i>	35
4.1.3 <i>Slovenci in Kitajska</i>	36
5 MOŽNE SMERI RAZVOJA KITAJSKE V PRIHODNOSTI	39
5.1 PRVA MOŽNA SMER RAZVOJA: USPEŠNA TRANZICIJA K TRŽNEMU GOSPODARSTVU	39
5.2 DRUGA MOŽNA SMER RAZVOJA: VRNITEV H KOLEKTIVIZMU.....	40
5.3 TRETJA MOŽNA SMER RAZVOJA: NARAŠČAJOČA SPREMENLJIVOST VODI K RAZDROBITVI DRŽAVE.....	41
SKLEP	42
LITERATURA	43
VIRI	45
PRILOGE	

SEZNAM TABEL

TABELA 1: ODPRTJE KITAJSKE SVETU V ČASOVNEM POTEKU.....	13
TABELA 2: PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI DRUŽINSKO VODENIH PODJETIJ	16
TABELA 3: PRODUKCIJA NA PODROČJU INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE (PRIMERJAVA MED LETOMA 1998 IN 1999)	20
TABELA 4: NTI NA KITAJSKEM MED LETI 1979 IN 1998 PO DEŽELAH IZVORA KAPITALA	24
TABELA 5: PRIMERJAVA STROŠKOV NA URO DELA V IZBRANIH DRŽAVAH MED LETI 2000 IN 2003 V USD	26
TABELA 6: ODOBRENE NTI NA KITAJSKEM PO SEKTORJIH V LETU 1996.....	28
TABELA 7: KITAJSKA BLAGOVNA MENJAVA Z NAJPOMEMBNEJŠIMI ZUNANJETRGOVINSKIMI PARTNERJI V LETU 2001	31
TABELA 8: VODILNI DOMAČI IN TUJI IMETNIKI VELEBLAGOVNIC NA KITAJSKEM	32

SEZNAM SLIK

SLIKA 1: ZEMLJEVID LR KITAJSKE	2
SLIKA 2: GIBANJE STOPENJ REALNE RASTI BDP NA KITAJSKEM V OBDOBJU MED LETI 1978 IN 2004 (V %)	6
SLIKA 3: GIBANJE LETNE STOPNJE INFLACIJE NA KITAJSKEM MED LETI 1987 IN 2004 (V %)	7
SLIKA 4: PRIMERJAVA STRUKTURE ZAPOSLENIH NA KITAJSKEM PO SEKTORJIH MED LETI 1978, 1989, 1997 IN 2003 (V %).....	8
SLIKA 5: PRIMERJAVA SEKTORSKE STRUKTURE BDP NA KITAJSKEM MED LETI 1999, 2002 IN 2003 (V %).....	8
SLIKA 6: PRIMERJAVA DELEŽEV DIPLOMANTOV PO POSAMEZNIH PODROČJIH IZOBRAŽEVANJA V OBDOBJU MED LETI 1980, 1985, 1990 IN 1995 (V %).....	9
SLIKA 7: POLOŽAJ POSEBNIH EKONOMSKIH CON.....	12
SLIKA 8: STOPNJE REGISTRIRANE BREZPOSELNOSTI NA KITAJSKEM MED LETI 1999 IN 2003 (V %)	21
SLIKA 9: VREDNOSTI NTI NA KITAJSKEM MED LETI 1983 IN 2002	23
SLIKA 10: DELEŽ NTI NA KITAJSKEM PO POSAMEZNIH OBMOČJIH V OBDOBJU 1985-1997 (V %).....	27
SLIKA 11: POVPREČNA BRUTO PLAČA NA URO ZAPOSLENEGA V PREDELOVALNIH DEJAVNOSTIH LETA 2003	37
SLIKA 12: SLOVENSKA BLAGOVNA MENJAVA S KITAJSKO MED LETI 2000 IN 2003	38

UVOD

Kitajska, dežela Daljnega vzhoda, je bila zahodnemu svetu vedno ovita v mistično meglo. Za nas je oddaljena dežela - geografsko, kulturno in tudi jezikovno. Morda je ravno zato v ljudeh vzpodbudila željo po njenem odkrivanju in spoznavanju vse od Srednjega veka do danes. Danes Kitajska ni več revna in nerazvita država, ki jo obvladuje trda komunistična ideologija. V zadnjih letih doživlja njeno gospodarstvo skokovit razvoj, ki jo hitro spreminja. Gospodarska rast Kitajske je med največjimi na svetu, kar uspešno privablja tuje vlagatelje. Na svetu je vedno več podjetij, ki si želijo navezati poslovne stike s Kitajsko in razviti trgovinsko sodelovanje, uporabiti njene proizvodne možnosti in se utrditi na njenem trgu. To je dokaz, da postaja Kitajska nenadomestljiv del globalnega gospodarstva.

Predmet diplomskega dela je analiza vzrokov in posledic kitajskega hitrega gospodarskega razvoja v zadnjih nekaj desetletjih na državo samo in na ves svet. V diplomskem delu želim prikazati vpliv Kitajske, njene ekonomske in vojaške moči na spreminjanje ravnotežja sil v svetovnem gospodarskem, političnem in vojaškem sistemu. Nedavno je prehitela Japonsko in postala tretji največji svetovni izvoznik. Koristi in grožnje kitajskega gospodarskega razvoja niso omejene le na jugovzhodno Azijo, širijo se daleč preko nacionalnih meja. Zato bo v prihodnosti zelo pomembno, da se bodo posamezne države in njihova podjetja znala prilagoditi novi strukturi svetovnega gospodarstva, uporabiti vzpon Kitajske kot priložnost in na tem razvijati svojo ekonomsko blaginjo.

Pri izdelavi diplomskega dela sem se oprla predvsem na pregled tuje in domače literature, člankov v strokovnih revijah ter spletnih virov. Omejitve raziskave so prisotne v primerjavi podatkov različnih virov ter njihovi verodostojnosti, saj kitajska uradna statistika nekoliko prilagodi stvarne rezultate zaradi političnih in drugih ciljev.

V prvem poglavju podajam splošne značilnosti Kitajske: kratko predstavim njeno zgodovino, geografski položaj, politični sistem in glavne makroekonomske kazalce. Značilnosti odprtja Kitajske v svet in vzroke vzpona gospodarstva opišem v drugem poglavju. Poudarek je predvsem na strukturnih spremembah po letu 1978, ki pomeni začetek izvajanja programa ekonomskih in političnih reform. V tretjem poglavju ugotavljam posledice procesa globalizacije in s tem sprememb, ki neposredno ali posredno vplivajo na gospodarsko, politično in družbeno dogajanje na Kitajskem. V nadaljevanju diplomskega dela analiziram učinke rasti Kitajske na ostali svet in obrambni mehanizem razvitih držav. Dotaknem se tudi pomena sodelovanja s kitajskimi podjetji in tamkajšnjih naložb za razvoj slovenskega gospodarstva. V zadnjem, petem poglavju, načrtam možne smeri razvoja Kitajske v prihodnosti na podlagi nadaljnje širitve reform in načina izvajanja politike. Sklepni del povzema nekatere ugotovitve in značilnosti razumevanja Kitajske kot »tovarne sveta«.

1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKJE

Ljudska republika (LR) Kitajska (v nadaljevanju Kitajska) je dežela velikih nasprotij. Po eni strani želi ohranjati centralistično politiko, omejuje svobodo svojih državljanov, zapostavlja človekove pravice, zatira razne manjšine, s svojo številno vojsko in atomskim orožjem postaja ena od nevarnih moči Vzhoda, ogroža hegemonijo ZDA in odpira dileme odnosa do (samostojnosti) Tajvana. Po drugi strani se počasi odpira tujini in s svojim naglim ekonomskim razvojem išče primerno mesto v svetovnem gospodarstvu. Razsežnosti Kitajske je napovedal že veliki vojskovodja Napoleon, ki je nekoč dejal: »Kitajska? Tam domuje speči velikan. Naj spi, kajti ko se zbudi, bo osupnil ves svet.« (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 61).

Slika 1: Zemljevid LR Kitajske

Vir: China's map, 2004.

1.1 ZGODOVINSKI PREGLED

Kitajska kultura sega že v čas tretjega tisočletja pr.n.š., zato jo štejemo za eno izmed najstarejših kultur. Skozi zgodovino so se menjavale številne dinastije, dokler ni leta 1911 postala Republika Kitajska in se leta 1949 po zmagi komunistov preimenovala v Ljudsko republiko Kitajsko, kot jo poznamo še danes.

Kitajska je v zadnjih dveh tisočletjih dežela z največjim številom prebivalstva na svetu, ki je bila dolgo tudi tehnološko in organizacijsko ena izmed najrazvitejših civilizacij. Do sredine 15. stoletja je bila razvojno krepko pred Evropo. Iznajdbe kot so smodnik, tisk, magnetni kompas izhajajo ravno iz tega dela sveta. Bila je zelo napredna pri agrarni tehniki,

predelovanju železa in izdelovanju vojaške opreme. Imela je tudi najmočnejšo pomorsko floto na svetu in je bila najvplivnejša trgovska dežela tistega časa. Prelom v njenem razvoju je pomemben nauk o tem, kako lahko neustrezna usmeritev in institucije zavrejo progresivne spremembe. Zlati časi trgovanja so se končali s smrtjo cesarja *Minga Xuande* leta 1435. Prevladalo je povečevanje konfucianizma¹, po katerem le kmetijstvo velja za izvir bogastva, medtem ko so trgovci samo neproduktivni paraziti. Posledica tega je bilo uničenje celotne pomorske flote in izgradnja slovitega kitajskega zidu, ki naj bi deželo branil pred Mongoli in vdori drugih ljudstev. Dejansko je cesarstvo zastalo v tehnološkem razvoju in postalo lahek plen agresivnih sosedov (Seitz, 2000, str. 15).

Tehnologija je po drugi polovici 15. stoletja le počasi napredovala ali celo stagnirala. To je imelo daljnosežne posledice, saj izvira ekonomska rast iz kompleksnih sprememb, ki jih povzročajo inovacije. Slednjih je na Kitajskem v kasnejšem obdobju primanjkovalo predvsem zaradi želje vplivnih uradnikov po utrditvi položaja in odvrčanju sprememb. Tako so bile zatrte številne napredne ideje, še posebno tiste, ki so prihajale iz zunanjega sveta. Država je dolgo časa igrala dominantno vlogo, tudi inovatorji so bili državni uslužbenci brez kakršnekoli pravice po samostojnem delovanju. Vse to je pripomoglo k temu, da je začela Kitajska gospodarsko zaostajati za zahodno Evropo. Močna vrzel je bila vidna predvsem v 19. stoletju, ko se je Evropa hitro industrializirala (The Road to Riches, 1999, str. 10-12).

Po propadu zadnjega cesarstva leta 1911, japonski invaziji leta 1931 in umiku Japoncev leta 1945, je *Mao Zedong* po zmagi komunistov nad nacionalisti, ki so zbežali na bližnji otok Tajvan, 1.10.1949 na trgu Tiananmen v Pekingu razglasil Ljudsko Republiko Kitajsko (Storey, 1998, str. 28). Komunistična partija je v naslednjih letih vzpostavila totalitaristično diktaturo in neučinkovit planski sistem po sovjetskem vzoru. Obdobja vojn in nestabilnosti so povzročila pravi kaos v gospodarstvu. Tiskanje denarja za kritje vojnih stroškov je povzročilo hiperinflacijo, vendar se je gospodarstvo do leta 1952 stabiliziralo predvsem zaradi restriktivne denarne in fiskalne politike. Gospodarska rast je v naslednjih petindvajsetih letih znašala okoli 4% letno in je bila predvsem posledica povečanja zaposlitve dela in kapitala. Za ta čas je značilno menjavanje obdobja centralizacije in decentralizacije, pri slednji prenos kontrole od centralnih na lokalne oblasti brez upoštevanja tržnih sil, kar je povzročilo glavna ekonomska neskladja (Blejer et al., 1991, str. 2).

Po smrti *Mao Zedonga* leta 1976 je na oblast prišel *Hua Guofeng*. Za njegovo obdobje vladanja je značilen vzpon *Denga Xiaopinga*, ki se je zavzemal za spremembe v kitajskem gospodarskem in političnem sistemu, s čimer bi deželo naredil bogato in močno. Pri tem mu je bilo vseeno, ali mu to uspe s pomočjo planskega ali tržnega gospodarstva, kar je poudaril v

---

¹ Stara kitajska kultura temelji na blagostanju skupine in vsi člani družbe prispevajo k dosegu tega cilja. V kitajskem mišljenju posameznike nikoli ne obravnavajo kot posamezne osebe, temveč so del mreže, vsak s svojo vlogo v odnosu do drugih. Kitajci poznajo samo pojem dolžnosti in ne poznajo pojma pravice, zato naj bi posameznik v odnosu do drugega spoštoval in častil drugega, sebe pa pri tem zanemaril (Trobec-Pahor, 1997, str. 10).

svojem znanem nagovoru: »Ni pomembno, ali je mačka bela ali črna, dokler lovi miši, je dobra mačka« (Baković, 2005, str. 28).

Dejstvo je, da se je moralo gospodarstvo prestrukturirati za doseganje hitrejše rasti in razvoja, povečanje produktivnosti in učinkovito uporabo virov. Vodstvo je spoznalo, da ekstenzivna uporaba produkcijskih faktorjev ni pravo sredstvo za doseg ciljev. Z reformami so poskusili povečati fleksibilnost sistema in vpeljati elemente, ki dejavno posnemajo delovanje prostega trga. Za doseg teh ciljev so leta 1978 sprejeli tržno usmerjene reforme. Kitajske oblasti so se odločile za previden in pragmatičen pristop. Reforme so začeli izvajati postopno in na podlagi poskusov, tako da so jih najprej preizkusili na vzorcu, šele ko so se te izkazale kot uspešne, so jih začeli izvajati v širšem obsegu (Korošec, 1994, str. 8).

1.2 GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Kitajska (njen uradni naziv je Zhonghua Renmin Gongheguo) meri 9.596.960 km² in je po obsegu ena izmed največjih držav sveta. Razdeljena je na 23² provinc, 5 avtonomnih regij (Guangxi, Notranja Mongolija, Ningxia, Tibet-Xizang in Xinjiang), 4 mestne uprave (Peking-Beijing, Chongqing, Šanghaj-Shanghai in Tianjin) ter 2 posebni administrativni regiji (Hong Kong in Macao) (Chinese Cities and Province, 2005).

Kitajska leži v vzhodni Aziji in sega globoko v notranjost celine. Na vzhodu so obsežne ravnine ob velikih rekah, puščave, gričevja in hribovja (Nizka Kitajska), medtem ko je zahodni del gorat (Visoka Kitajska). Prisotni so skoraj vsi podnebni pasovi, od tropskega podnebja na jugu, do subarktičnega na severu. Je zelo neenakomerno poseljena država. Večina prebivalstva živi na jugovzhodnem delu države, kjer je zemlja najbolj rodovitna.

Kitajska je zelo bogata z raznovrstnimi rudami. Je ena izmed največjih proizvajalk železove rude, kositra, cinka in svinca. Pomembno je še pridobivanje boksita, zlata, volframa, bakra in niklja. Pridobivajo tudi številne nekovine, predvsem magnezit, diamante, fosfate, sol, jod, brom in druge. Zaradi rodovitne zemlje na vzhodu je pomembno pridelovanje pšenice in riža. Največji energetski vir je črni premog, ki pokriva kar 75% potreb po energiji. Nekoč velike zaloge nafte, ki so bile v začetku osemdesetih let glavno gonilo zunanje trgovine, so v zadnjih letih izčrpane oziroma neizkoriščene, saj ni bilo večjih vlaganj v izgradnjo zmogljivosti, zato je Kitajska danes neto uvoznica nafte, s čimer bistveno vpliva na današnjo rast cene nafte. Podobno velja za naravni plin (Predstavitev države, 2005).

Za Kitajsko je značilen velik vodni potencial. Od večjih rek je energetsko najbolj pomembna Rumena reka (Huang he). Za razvoj gospodarstva so v srednjem toku zgradili pet energetsko-namakalnih sistemov. Pomemben je tudi naravni vir reke Yangtze. Na njej od leta 1994 nad mestom Yichang gradijo 181 metrov visok jez treh sotesk (Sanxia Ba). Njegova moč je

---

² Za triindvajseto provinco šteje Kitajska Tajvan.

ocenjena na 18,2 gigavata električne energije letno. To pomeni zelo velik gospodarski potencial za razvoj Kitajske, saj je energija eden ključnih virov za nemoteno aktivnost gospodarskih subjektov (Three Gorges Dam, 2005).

Od naravnih nesreč so na Kitajskem prisotni tajfuni (okoli pet na leto med južno in vzhodno obalo), uničujoče poplave, tsunamiji, potresi in suša.

1.3 POLITIČNI SISTEM

Kitajska je enostrankarska država, ki ji vlada Komunistična partija Kitajske (v nadaljevanju KPK). Parlament predstavlja Nacionalni ljudski kongres, ki ga sestavlja 2989 delegatov, izvoljenih na ravni provinc, mestnih uprav, avtonomnih regij in oboroženih sil. Nacionalni ljudski kongres izvoli predsednika države in 15 članov državnega sveta. Zdajšnji predsednik države in generalni sekretar KPK je Hu Jintao, premier pa Wen Jiabao. Dejansko na Kitajskem vlada politbiro KPK, ki ga sestavlja 20 članov, oziroma devetčlanski komite politbiroja³, ki oblikuje politiko in nadzoruje imenovanja vseh članov na administrativni, zakonodajni ter izvršilni ravni oblasti. Zadnje volitve članov Ljudskega kongresa so bile marca leta 2003. Naslednje bodo potekale leta 2008 (Political Structure, 2005).

1.4 PREGLED TEMELJNIH ZNAČILNOSTI MAKROEKONOMSKEGA OKOLJA

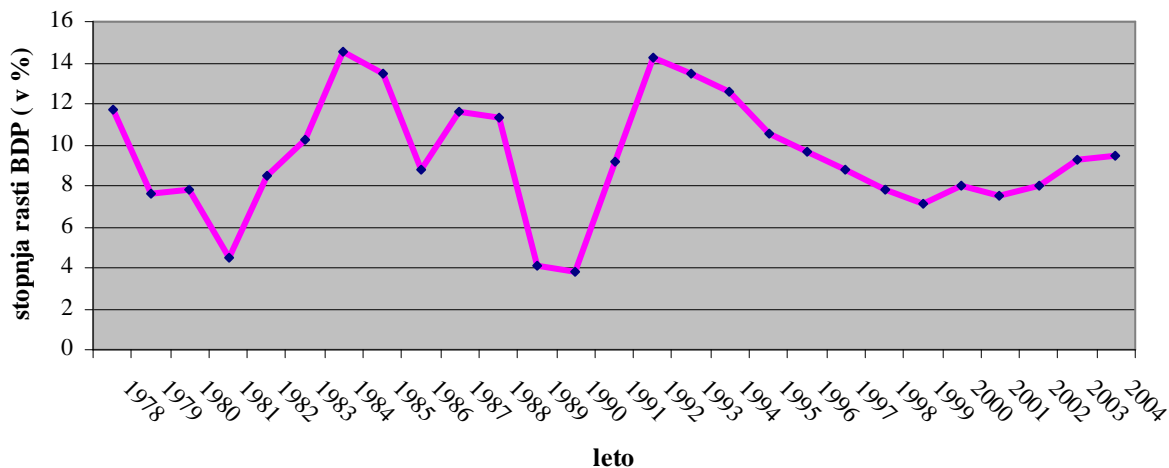
Velike razlike v naravnih danostih v državi vplivajo na neenakomeren razvoj gospodarstva. Notranjost je zaradi neugodnih razmer slabo poseljena, tudi gospodarstvo je tam najmanj razvito. Povsem drugačna je situacija v obalnih predelih, kjer se je gospodarstvo začelo najprej razvijati in še danes dosega najvišje stopnje rasti. Hitro rast kitajskega gospodarstva so omogočili predvsem naslednji dejavniki:

- visoka stopnja varčevanja, ki je omogočila akumuliranje investicij in kapitala. Povprečna stopnja varčevanja je znašala med leti 1978 in 1995 kar 37% BDP;
- strukturne spremembe so bile vzrok in posledica rasti. Spremembe so dale zagon kitajskemu gospodarstvu v zadnjih dveh desetletjih. Produktivnost se je povečala, ko se je množica brezposelnih iz kmetijstva zaposlila v bolj produktivnem industrijskem in storitvenem sektorju;
- pragmatične reforme so bile dobro prilagojene posebnostim Kitajske;
- uvajanje nove politike na izbranih območjih. Če je bila uspešna, so jo razširili še na druga območja.

---

³ Trenutni člani politbiroja so Hu Jintao, Wu Bangguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin, Zeng Qinghong, Huang Ju, Wu Guanzheng, Li Changchun in Luo Gan.

Slika 2: Gibanje stopenj realne rasti BDP na Kitajskem v obdobju med leti 1978 in 2004 (v %)

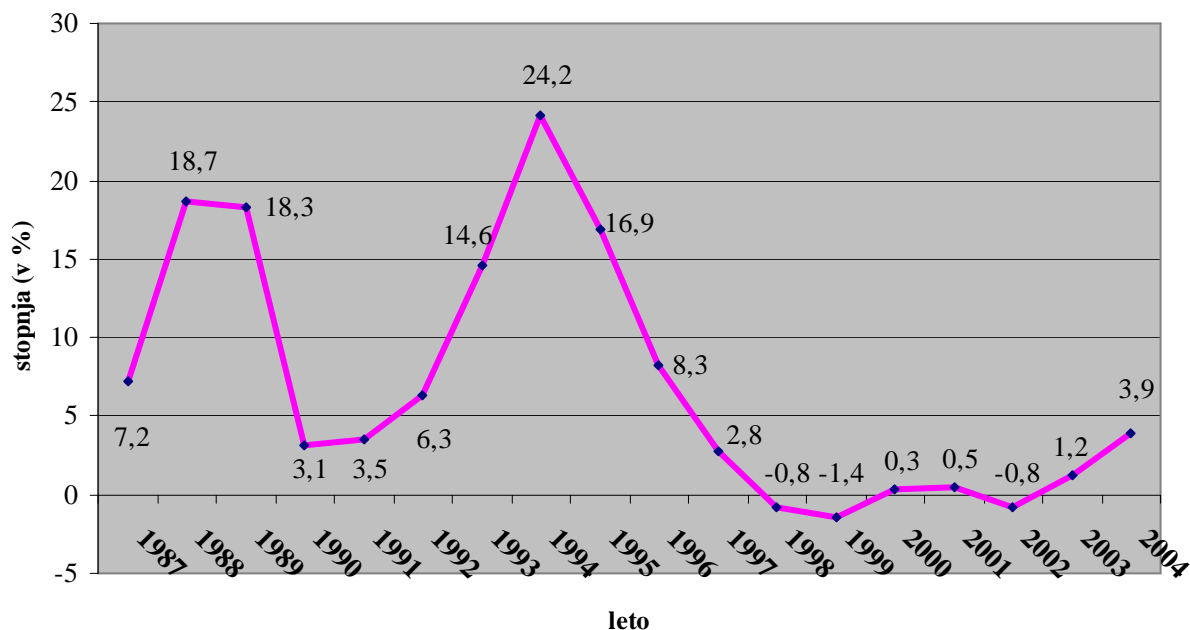
Vir: China Economy Statistic and Analysis, 2005.

Stopnje gospodarske rasti so v obdobju od leta 1978 do 1992 močno nihale predvsem zaradi neuravnotežene politike. V zadnjem desetletju prejšnjega tisočletja se je rast postopoma umirjala, vendar se stopnje v zadnjih nekaj letih ponovno gibljejo med 8 in 10 odstotkov letno. Gospodarska rast v letu 2004 je bila celo višja od pričakovane. Pripisujejo jo predvsem kmetijstvu in storitvenemu sektorju, saj je vlada uspela kontrolirati investiranje v fiksni kapital kot so tovarne, oprema, nepremičnine in infrastruktura. Omenila sem že, da nekateri strokovnjaki dvomijo v verodostojnost podatkov kitajske uradne statistike, češ da želi prikazati čim boljše razvojne rezultate.

Dolgoletna dinamična gospodarska rast je posledica tržnih reform, razvoja industrijske proizvodnje, vlaganj v infrastrukturo in odpiranja trga tujim vlagateljem. V osemdesetih letih 20. stoletja so v okviru kapitalistično usmerjenih reform in prehajanja v tržno gospodarstvo začeli nastajati trgi surovin, kmetijskih pridelkov, delniške družbe in poslovne banke.

Vlada si v zadnjem času prizadeva umiriti rast zaradi pregrevanja gospodarstva, zato postopoma sprejema nekatere makroekonomske ukrepe kot na primer povečanje obrestne mere (No Sign of a Landing, 2005, str. 49-50). Strokovnjaki napovedujejo, da se bo v prihodnosti stopnja rasti vseeno začela postopoma zniževati kot posledica nižanja rasti prebivalstva in s tem bo prenehala naraščati delovna sila. Pojavila naj bi se tudi prenasičenost kapitala, zanj naj bi v prihodnosti začel veljati zakon padajočih donosov. Manjši naj bi bil tudi prispevek strukturnih reform h gospodarski rasti zaradi izboljšanja učinkovitosti prerasporeditve resursov (Rijavec, 2003, str. 7).

Slika 3: Gibanje letne stopnje inflacije na Kitajskem med leti 1987 in 2004 (v %)

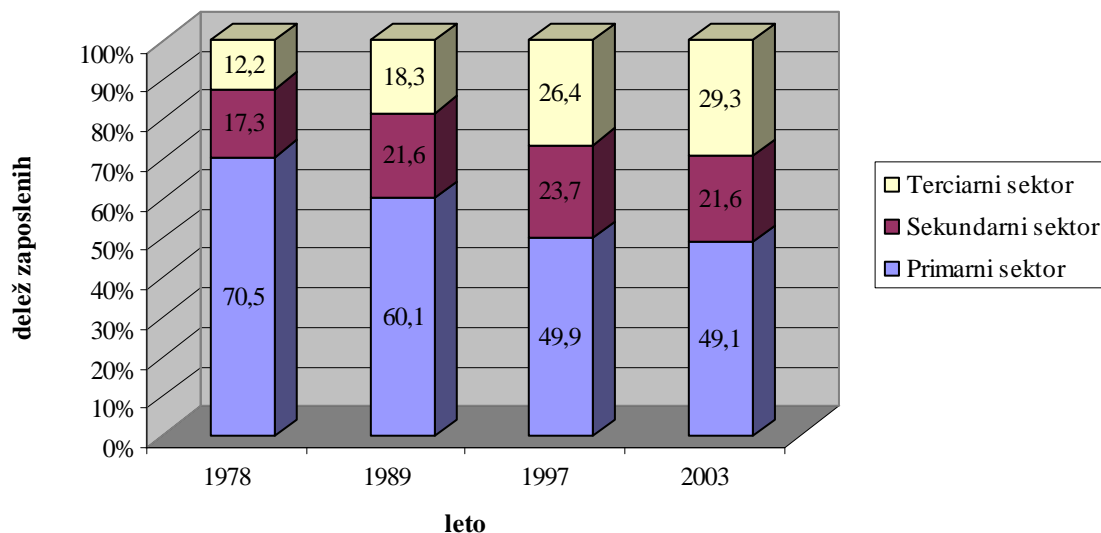
Vir: EconStats, 2005.

Tako kot stopnja gospodarske rasti je tudi stopnja inflacije v obdobju od leta 1987 do 2004 močno nihala. Vrh je bil leta 1994, ko je dosegla kar 24,2 %. Kitajska vlada se je odločila za posebno stabilizacijsko politiko, katere namen je bil znižanje primanjkljaja v javnem sektorju in strožji nadzor zadolževanja kitajskih oblasti (Rijavec, 2003, str. 8). Kmalu se je pojavil ravno nasprotni problem. V letih 1998, 1999 in 2002 je prišlo do deflacije, kar je bila predvsem posledica prevelikih kapacitet v nekaterih sektorjih gospodarstva in odpiranja novih proizvodnih obratov. Deflacija lahko vodi do negativnih posledic za razvoj kitajskega gospodarstva, saj se z nižanjem cen manjša tudi prihodek podjetij, ki želijo potem zmanjšati stroške poslovanja predvsem z odpuščanjem delovne sile. To privede do povečanja brezposelnosti – področje, ki je na Kitajskem precej problematično (glej Sliko 8, na str. 21).

Problem dolgoročnih primerjav je v tem, da so v planskem gospodarstvu sektor storitev, v katerem med najpomembnejše sodita bančništvo in finance, obravnavali kot neproduktiven del gospodarstva, kjer je terciarni sektor v primerjavi s primarnim in sekundarnim najslabše zastopan (glej Sliko 4, na str. 8). V času izvajanja reform na Kitajskem so postale storitve vse pomembnejše, danes prispevajo že kar tretjino BDP (glej Sliko 5, na str. 8). Očitno je močno zmanjšanje števila zaposlenih v kmetijstvu v zadnjih letih v primerjavi z obdobjem začetka izvajanja reform. V letu 1997 je bilo število zaposlenih v industriji nekoliko večje kot v prejšnjih letih, vendar se je v kasnejših letih zmanjševalo, medtem ko se je delež industrije v

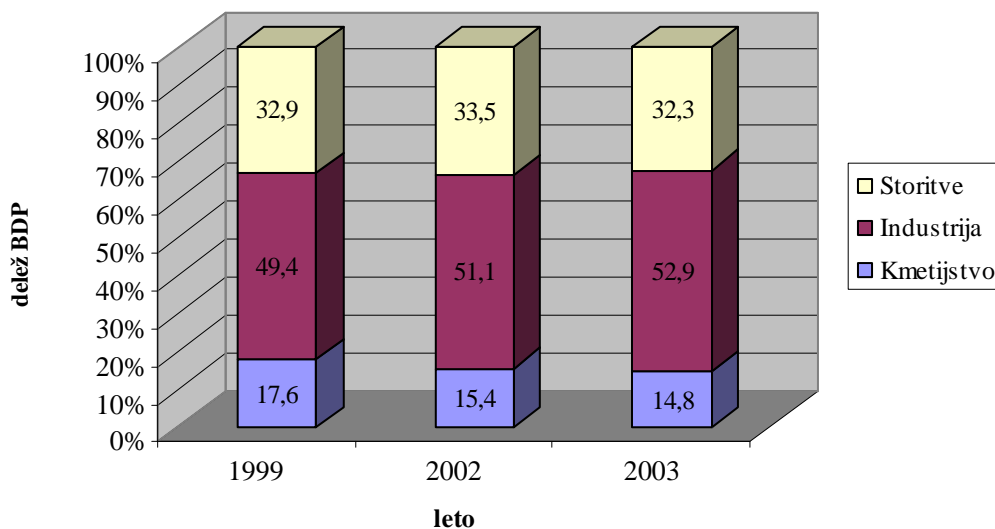
BDP povečeval, kar kaže na povečevanje produktivnosti. Država si je v zadnjih nekaj letih prizadevala predvsem za razvoj industrije, kmetijstva, obrambe ter znanosti in tehnologije.

Slika 4: Primerjava strukture zaposlenih na Kitajskem po sektorjih med leti 1978, 1989, 1997 in 2003 (v %)

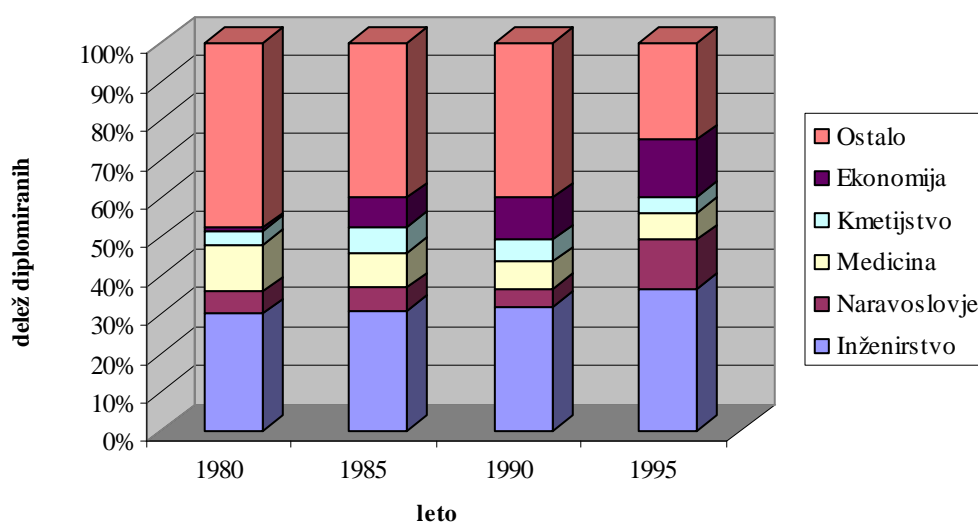
Vir: China Statistical Yearbook 2004, 2005.

Slika 5: Primerjava sektorske strukture BDP na Kitajskem med leti 1999, 2002 in 2003 (v %)

Vir: China Data Profile, 2005.

Slika 6: Primerjava deležev diplomantov po posameznih področjih izobraževanja v obdobju med leti 1980, 1985, 1990 in 1995 (v %)

Vir: Feher, 1997, str. 59.

Slika kaže ugodne strukturne spremembe na Kitajskem v obdobju od začetka izvajanja reform pri spremembah v številu diplomantov po posameznih izobraževalnih programih. Število diplomantov je v proučevanem obdobju nenehno naraščalo in to na vseh področjih izobraževanja. To je sicer splošna tendenca po vsem svetu, vendar je na Kitajskem ta rast bistveno hitrejša, kar kaže na težnjo, da Kitajska dohiteva razviti svet. Po mojem mnenju je naredila Kitajska pomemben korak takrat, ko se je odločila, da bo zaradi kulturnih izmenjav in prenosa tehnologije omogočila najboljšim študentom študij na priznanih tujih univerzah. S tem je omogočila prenos znanja in idej v nizko produktivna državna podjetja. To je pripomoglo k hitrejšemu prestrukturiranju gospodarstva. Vendar se je treba zavedati, da se rezultati izobraževanja pokažejo šele čez čas. Potreben je čas uvajanja na novo izobraženih strokovnjakov v praktično delo, kar na znanstvenem področju lahko traja nekaj let. S prihodom Kitajcev v tujino se je tudi ostali svet naučil strategije sklepanja poslov s Kitajci in spoznal, da obstaja še veliko priložnosti investiranja in medsebojnega sodelovanja.

Od osemdesetih let prejšnjega stoletja se je nenehno povečeval predvsem delež diplomantov na področjih tehničnih znanosti, kar bistveno prispeva k tehnološkemu razvoju. Naraščal je tudi delež diplomantov na področju ekonomske znanosti, kar omogoča večji pritisk na implementacijo znanstvenih dosežkov in s tem izboljševanje gospodarskih razmer. Menim, da sta predvsem ti dve področji pripomogli, da je Kitajska danes ena izmed najhitreje razvijajočih se gospodarstev.

2 ODPRTJE KITAJSKE V SVET IN VZPON GOSPODARSTVA

V začetku sedemdesetih let je kitajsko vodstvo spoznalo, da je dotedanja pot izolacije in zapiranja države pred svetom močno zavirala razvoj gospodarstva. To sta bili predvsem politika avtarkije v petdesetih in šestdesetih letih kot posledica embarga poslovanja Zahodnega sveta s Kitajsko ter prenehanje sodelovanja s takratno Sovjetsko zvezo leta 1960. Sprejem v OZN leta 1971 in obisk ameriškega predsednika Nixona leta 1972 sta odprla Kitajsko Zahodu (Seitz, 2000, str. 197). Kitajsko vodstvo je pod Dengom Xiaopingom spoznalo, da je dolgotrajna gospodarska rast možna le s pospeševanjem izvoza in s sprejetjem neposrednih tujih investicij (v nadaljevanju NTI). V tem poglavju bom preučila vpliv reform na vzpon kitajskega gospodarstva.

2.1 STRUKTURNE SPREMEMBE KITAJSKE PO LETU 1978

Kitajska je leta 1978 začela z izvajanjem programa ekonomskih in političnih reform, da bi se odmaknila od sovjetskega centralnega planiranja in usmerila k liberalizaciji. Za povečano gospodarsko rast, razvoj, produktivnost in učinkovito porabo virov se je gospodarstvo moralo prestrukturirati. Poudarjati so začeli pomen trga, tržnih signalov in z njimi povezanih vzpodbud.

2.1.1 Strukturne spremembe v kitajskem gospodarstvu

Najpomembnejša sporna točka v obdobju celotnega procesa reform je zagotovo vloga trga in vprašanje, v kolikšni meri je tržni sistem združljiv s socializmom. V *prvi fazi reform (1978-1983)* so ta zaplet rešili tako, da so trg obravnavali kot uporabno dopolnilo planskemu sistemu (načelo prevlade planskega sistema z dodatnim upravljanjem trga). V *drugi fazi reform (1984-1988)* se je izvedba ukrepov reforme ravnala po načelu »država regulira trg, trg usmerja podjetja«⁴. Cilj vlade je bil vzpostavitev socialističnega planskega blagovnega gospodarstva. Politični in gospodarski zapleti v državi v letih 1988 in 1989 so ponovno privedli do uveljavitve načela prevlade planskega sistema z dodatnim upravljanjem trga. *Tretja faza reform (1989-1991)* je zaznamovala upravljanje gospodarstva, ponovno so vpeljali neposredne državne kontrole. V pospešenem poteku izvajanja sprememb v prvih dveh fazah so investicije pripeljale do pregretja gospodarstva. Pojavila se je visoka stopnja inflacije. Ideološki prodor se je zgodil na začetku *četrtne faze reform (od 1992 do danes)*, ko si je KPK postavila za cilj oblikovanje socialističnega tržnega gospodarstva. Po tej definiciji tržni mehanizem obravnavajo zgolj kot instrument gospodarskega razvoja in ne kot določen element socialističnega sistema. Socialistični značaj se ohranja s prevlado javnega lastništva (državna podjetja), vendar je to vse bolj potrebno celovite prenove (Bell et al., 1993, str. 2).

---

⁴ To načelo imenujemo tudi teorija ptičje kletke. V tej metafori ptič predstavlja trg in kletka plan. Kletka oziroma plan daje na razpolago prostor, v katerem se lahko giblje ptič oziroma trg (Bell et al., 1993, str. 2).

Obseg reform je bil opazen predvsem na dveh področjih, kjer so bili problemi največji in pričakovan učinek najbolj izrazit: v *kmetijstvu* in *gospodarskih odnosih s tujino*. Cilj novosti v kmetijstvu je bil vidno izboljšanje preskrbe podeželskega prebivalstva in s tem širitev zaupanja v razvoj reform. Ukrepi pospeševanja odnosov s tujino so se pokazali predvsem z ustanovitvijo *štirih ekonomskih con* v južnih obalnih provincah Guangdong in Fujian (glej Tab. 1, na str. 13) (Herrmann-Pillath, 1995, str. 130).

Skoraj polovico gospodarske rasti v obdobju prve faze reform lahko pripišemo izboljšanju produktivnosti v kmetijstvu, ki so jo dosegli z uspešnim izvajanjem novosti. Med najpomembnejšimi sta razrešitev ljudskih komun in uvedba pravice upravljanja zemljišč posameznim gospodinjstvom. Uspeh je omogočil pridobivanje virov za nekmetske dejavnosti, kar je bila podlaga za hitro širitev podeželskih in mestnih malih podjetij⁵.

Uspešna vpeljava sprememb v kmetijstvu je dala zagon za razvoj drugega obdobja reform, ko so izvajali spremembe v *sektorju industrije*. Poudarek je bil na izboljšanju učinkovitosti nizko produktivnih državnih podjetij. Počasi so začeli uveljavljati avtonomijo podjetij in delitev funkcij vodenja ter lastništva. Okoli dve tretjini celotne gospodarske rasti v obdobju druge faze reform gre pripisati industrijskemu sektorju. Za to je zaslužna predvsem dinamična podeželska in mestna dejavnost in ne velika državna podjetja (Cardoso, Shahid, 1994, str.51).

Leto 1992 štejemo za začetek četrte faze reform. V središču pozornosti sta predvsem finančni in storitveni sektor ter državna podjetja. Z Dengovim obiskom v južni Kitajski leta 1992 se je razširil proces odpiranja Kitajske svetu tudi na notranje province.

Od časa odprtja Kitajske svetu leta 1978 je ta dežela doživela obsežen ekonomski razvoj. Še pred 20 leti smo lahko v predmestju Hong Konga opazovali le neskončna riževa polja. Danes tu stojijo nebotičniki, tovarne in transportne mreže. Šanghaj se je razvil v enega glavnih finančnih in trgovskih centrov. Po vsej Kitajski so se tihe vasi prelevile v živahna in hrupna mesta. Njihove ceste so polne koles in motorjev, vse pogosteje tudi avtomobilov, ki so postali simbol kitajskega uspeha. Tehnološko je Kitajska izredno usposobljena, saj v sebi nosi velikanski potencial. Ogromno vlagajo predvsem v izobraževanje zaposlenih (Jenko, 2005, str. 6). Prav številčnost kitajskega prebivalstva (danes šteje 1,3 milijarde, kar je približno petina svetovnega prebivalstva, ki veljajo za potencialne kupce) je privabila številna tuja podjetja k vstopu na ta obsežen trg. Na drugi strani številčnost predstavlja tudi oviro prihodnji uspešni rasti gospodarstva zaradi pregoste naseljenosti. V takšnem okolju lahko rast prebivalstva oslabi gospodarsko učinkovitost. Hitra gospodarska rast povzroča tudi problem rastoče inflacije, širjenje korupcije in zahteva politično liberalizacijo ob ekonomskih reformah. Kitajska je namreč še vedno avtoritarna država, katere oblast je v rokah peščice vplivnih in močnih mož. Bančni sistem še vedno ni povsem razvit, primanjkuje jim političnih institucij, ki bi zagotavljale pravno okolje. Prevladuje tudi strah, da bodo etnična in politična

---

⁵ TVEs – Township and Village Enterprises.

nasprotja državo raztrgala na več delov. Ta dejstva silijo tamkajšnje podjetnike k stalni previdnosti: »Imejte svoje kovčke vedno pripravljene!« (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 16).

2.1.2 Pomen posebnih ekonomskih con

Najpomembnejši korak pri vključevanju Kitajske v svetovno gospodarstvo je bila najverjetneje pripravljenost sprejeti tuje investitorje. Ta proces se je dogajal počasi, previdarno in je zaznamovan predvsem z ustanavljanjem posebnih ekonomskih con (v nadaljevanju PEC). Proces se je začel med leti 1979 in 1980 z ustanovitvijo PEC Shenzhen blizu Hong Konga, PEC Zhuhai blizu Macaa in PEC Shantou ter Xiamen, obe nasproti Tajvana (glej Tab. 1, na str. 13). Odločilnega pomena za izbor kraja ni bila razvitost province, temveč geografska lega bližnjih ekonomskih centrov in tujih trgov.

Slika 7: Položaj posebnih ekonomskih con

Legenda: **Posebna ekonomska cona**
Gospodarsko in tehnološko razvita cona
Ključno gospodarsko središče

Vir: China: Special Economic Zones, 2004.

Zelo uspešen razvoj omenjenih štirih ekonomskih con v provincah Guangdong in Fujian je vzpodbudil nadaljnje odpiranje področij tujim investitorjem. Deng Xiaoping je na obisku PEC Shenzhen ob pogledu na dinamičen razvoj izjavil: »Naj poteka takšen razvoj še nadaljnjih 100 let!« (Kelley, Shenkar, 1993, str. 23). Sprva so se PEC koncentrirale le v predelih južne in jugovzhodne obale dežele, kasneje so jih ustanavljali tudi v notranjosti države, tako da so

danes tuje investicije mogoče skoraj v vsakem večjem mestu. Cone omogočajo investitorjem vrsto ugodnosti, kot so na primer oprostitvev plačila carine, začasno oprostitvev davkov izvozno usmerjenih podjetij in ugoden nakup zemlje.

Tabela 1: Odprtje Kitajske svetu v časovnem poteku

Leto	Reforma	Območje
1979/ 1980	Ustanovitev PEC Shenzhen, Zhuhai, Shantou in Xiamen	Provinci Guangdong in Fujian na jugovzhodu
1984	14 obalnih mest, med drugimi tudi Šanghaj in Tianjin, so razglašeni za odprta mesta	Vzdolž vzhodne obale
1985	Odprtje številnih mest v južnem Fujianu, v delti reke Yangtze, na polotoku Liaodong ter Jiadong in na področju Bohaiwan	Južna in jugovzhodna obala
1988	Otok Hainan je razglašen za samostojno provinco (Guangdong) in PEC	Južnokitajsko morje
1990	Področje Pudong na periferiji Šanghaja dobi status odprte ekonomske cone	Vzhodna obala
1992	10 pomembnih mest, med njimi tudi Nanjing in Wuhan, so razglasili za odprta mesta	Vzdolž južne obale in v notranjosti dežele
	Ustanovitev šestih razvijajočih se con vzdolž delte reke Yangtze	Vzdolž južne obale in v notranjosti dežele
	13 mest na kitajski meji dobi status odprtih mest v odnosu do sosednjih dežel	Severovzhod, severozahod, jugozahod
1993	Pristanišče v Tianjinu je razglašeno za odprto cono za investitorje iz Južne Koreje	Vzhodna obala

Vir: Feher, 1997, str. 70.

Glavni namen odpiranja Kitajske svetu je bil predvsem privabiti čim več investicij. Skupna vlaganja med kitajsko vlado in zahodnimi podjetji bi omogočila kitajskim managerjem pridobiti sodobno tehnologijo, znanje s področja managementa in informacije o dogajanjih na svetovnih trgih. Tako bi lahko kitajska državna podjetja povečala obseg proizvodnje, vstopila na zahodne trge in pridobila tujo valuto. Kitajska je zaradi prenosa tehnologije in kulturne izmenjave po letu 1970 številnim študentom omogočila študij v tujini⁶. Med letom 1978 in 1999 jih je bilo kar 320.000, med njimi se jih je v domovino vrnilo le okoli 110.000, torej le

⁶ Kitajska porabi letno okoli 8 % BDP za izobraževanje.

dobra tretjina. Tesni stiki kitajskih izseljencev z domovino, znani kot *guanxi*⁷, predstavljajo rezervo človeškega kapitala v tujini, ki lahko igra pomembno vlogo pri nadaljnjem razvoju dežele (Seitz, 2000, str. 243).

S poslovnega vidika postaja »Velika Kitajska« skupen center za industrijo, trgovino in finance. To strateško področje vsebuje potrebno količino tehnologije in proizvodnih zmognosti (Tajvan), odlično podjetniško, marketinško in storitveno znanje (Hong Kong), dobro telekomunikacijsko mrežo (Singapur), ogromen vložek finančnega kapitala (vse tri države) ter prostrana zemljišča, naravne vire in delovno silo (celinska Kitajska).

2.2 POMEN KITAJSKIH IZSELJENCEV PRI GOSPODARSKEM VZPONU KITAJSKE

Število kitajskih izseljencev po svetu se vrti okoli 30 milijonov. Razpršeni so po 136 državah in področjih. Ocene o številu se močno razlikujejo predvsem zaradi različnih definicij, kaj šteti pod pojem kitajski izseljenec oziroma etnični Kitajec. Vsekakor so danes Kitajci najbolj razširjena etnična skupina na svetu, o čemer govori tudi rek: »Sonce je vedno nad kitajsko glavo. Povsod so« (Wilson, 1996, str. 380).

Pomen kitajskih izseljencev ni zgolj v njihovem številu ter geografski razporeditvi, temveč predvsem v njihovem raznovrstnem prispevku pri spremembah v svetu. S posedovanjem premoženja v vrednosti nekaj trilijonov USD igrajo kitajski izseljenci pomembno vlogo pri ekonomskem razvoju po vsem svetu, še posebno v azijsko-pacifiški regiji. Kitajsko kulturo so ponesli tako rekoč v vsak del sveta. Njihovo naraščajoče politično udejstvovanje v deželah, kjer so se ustalili, je vidno na lokalni in državni ravni. Prispevajo tudi k regionalnemu razvoju v Aziji in obnovi kitajskega gospodarstva. S svojimi osebnimi, družinskimi in korporacijskimi vezmi, ki segajo daleč preko nacionalnih meja, igrajo ključno vlogo pri mednarodni uveljavitvi korporacij. Po drugi strani pojav te mreže otežuje statistično beleženje tujih investicij, saj se zaradi neformalne narave dogovorov posli opravijo brez pisne dokumentacije oziroma pogodb. Ta pojav je tipičen v kitajski kulturi, ki gradi na terminu *xin yong*. V začetni fazi odpiranja Kitajske svetu so večino tujih investicij vložili prav Kitajci iz Hong Konga in Tajvana, ki predstavljajo gonilno vzmet globalizacije na Kitajskem. Pri Tajvanu gre celo za mnogo višje vrednosti NTI kot so prikazane v nacionalnih statistikah, saj tajvanska podjetja zaradi političnih razlogov ne smejo neposredno vlagati na Kitajsko. To lahko izvedejo le preko tretje države, ki je v večini primerov kar Hong Kong (glej Tab. 4, na str. 24) (The Importance of Overseas Chinese, 2004). Le-ta v večini primerov deluje kot posrednik med Kitajsko in ostalim svetom na področju mednarodne trgovine in kapitalskih tokov. Tudi ameriška in evropska podjetja s pomočjo podružnic v Hong Kongu investirajo v Kitajsko, kjer

---

⁷ Osebna poznanstva, ki si jih Kitajec v času svojega življenja pridobi, nimajo le močan vpliv na socialni status, ki ga ima neka oseba v družbi, temveč kroji tudi uspeh v poklicu. To je tudi glavna razlika v poslovanju med zahodnim in kitajskim managementom. Prvi poudarja pomembnost fizičnih dokumentov, medtem ko drugi ceni predvsem stopnjo poznanstva poslovnega partnerja.

lahko izkoristijo znanje in zmožnosti lokalnih podjetij. Glavni cilj zahodnih podjetij je predvsem strategija širitve trga, saj so usmerjena v kapitalsko intenzivne sektorje in proizvajajo za tamkajšnji trg. Poleg tega podjetja vlagajo na Kitajskem zaradi stroškovnih prednosti cenejše delovne sile, kar jim omogoča ohranjanje konkurenčnosti na svetovnih trgih v izvozno usmerjenih dejavnostih.

Pomemben korak pri izboljševanju kitajskega gospodarstva je bil pospeševanje trgovine in investicij s Hong Kongom in bližnjim Tajvanom. Tako se je že v poznih osemdesetih letih govorilo o »velikem kitajskem gospodarstvu⁸«. Tajvansko-kitajska trgovina je večinoma potekala skozi Hong Kong in se je v kratkem času močno povečala. Tako je v letu 1988 dosegla 2-3 milijarde USD. S tem je Kitajska postala peti najpomembnejši trgovinski partner Tajvana. Neformalne ocene, ki so upoštevale tudi prihodek tajvanskega turizma, so dosegle celo 6 milijard USD. Že v prvi polovici leta 1989 je omenjena trgovina dosegla več kot 2 milijardi USD, kar je bilo za 55 % več kot v enakem obdobju predhodnega leta. Na drugi strani je Hong Kong postal eden izmed vodilnih investitorjev v Kitajsko, še posebno v provinco Guangdong. Tako je Kitajska v letu 1988 podpisala 5890 NTI pogodb v vrednosti 5,18 milijard USD, od tega jih je na Hong Kong odpadlo kar 4500 v vrednosti 3,4 milijard USD, kar znaša 66 % vseh NTI. Ta izredni preskok so omogočili predvsem izboljšani pogoji pri poslovanju s Kitajsko. Hitrost sprejemanja odločitev ter manjše vmešavanje države je izboljšalo poslovno klimo in omejilo regulacijo. Tuji vlagatelji so se naučili, kako na Kitajskem preživeti, se z njo soočiti in tam uspeti, tamkajšnji birokrati pa so pridobili znanje za uspešno funkcioniranje v velikem mednarodnem okolju (Kelley, Shenkar, 1993, str. 7).

V Indoneziji predstavljajo kitajski izseljenci le 3-4 % celotnega prebivalstva, a posedujejo kar 70 % vsega privatnega kapitala in imajo v lasti več kot 160 od 200 največjih podjetij. Na Tajskem kitajski izseljenci predstavljajo okoli 10 % celotnega prebivalstva, vendar nadzirajo štiri največje privatne banke. Ena izmed njih, Bangkok Bank, je največja in najbolj donosna. V Maleziji etnični Kitajci nadzirajo skoraj polovico premoženja podjetij. Na Filipinih predstavljajo Kitajci manj kot 2 % celotnega prebivalstva, nadzirajo pa več kot tretjino največjih tisoč korporacij (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 25).

Kitajski izseljenci imajo prednost pred drugimi investitorji predvsem zaradi poznavanja kitajske kulture, jezika ter etike. Etnični Kitajci raje poslujejo z etničnimi Kitajci. Druge prednosti so tudi mreže osebnih poznanstev, centralizirani nadzor, internacionalizacija in neformalne transakcije. Še danes je za družinska podjetja, ki se nahajajo v Hong Kongu, Bangkoku ali Singapurju, povsem normalno, da oče pošlje enega izmed sinov na delo v Šanghaj, drugega v Taipei (Tajvan), zeta v Manilo (Filipini) ter nečaka v Kuala Lumpur (Malezija). Antična kitajska kultura se lahko zelo dobro prilagodi visoki tehnologiji ZDA, Japonske in Nemčije. Prav takšno stališče razvoja Kitajske lahko ustvarja veliko bogastvo (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 5).

---

⁸ »Greater Chinese Economy«.

Družinski način vodenja podjetij kitajskih izseljencev ima veliko prednosti, a ne manjka tudi pomanjkljivosti. Te pomagajo razumeti star kitajski rek, ki pravi, da prva generacija družine bogastvo ustvari, druga uživa njegove prednosti, tretja pa ga uniči.

Tabela 2: Prednosti in pomanjkljivosti družinsko vodenih podjetij

PREDNOSTI	POMANJKLJIVOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - manjša birokracija - hitreje sprejemanje odločitev - lojalnost družini omogoča zmanjšanje nesoglasij, ki bi vodili do destruktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - obstaja velika verjetnost, da vsi družinski člani ne posedujejo managerskih znanj za ohranitev konkurenčnosti podjetja - dedovanje velikega premoženja lahko zmanjša ambicije po uspehu - ni ločitve med lastništvom in managementom - lastništvo ene same družine omejuje rast in širitev podjetja ter predstavlja problem predvsem za visoko tehnološka podjetja, ki zahtevajo močno razvejano organizacijsko strukturo

Vir: Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 10.

Kitajsko prizadevanje za odprtje gospodarstva je bilo veliko bolj uspešno, kot so mnogi pričakovali ob uveljavitvi politike odprtih vrat. Tuje investicije prihajajo v državo, še posebno v obalne province in PEC. Nastala podjetja so omogočila kitajskim izseljencem izkoristiti prednosti v tehnologiji, podjetniških znanjih in kulturi, medtem ko so nekateri domačini izkoristili povečanje plač in življenjskega standarda.

2.3 POMEN HONG KONGA

Za celinsko Kitajsko predstavlja Hong Kong vrata v svet. Med njima poteka že dolga leta uspešno gospodarsko sodelovanje. Hong Kong poseduje denar, managerske sposobnosti, marketinško strokovno znanje, svetovne podjetniške mreže in napredno tehnologijo. Problem postajajo vedno višji stroški zaradi intenzivne uporabe omejenega prostora. Na drugi strani ima celinska Kitajska ogromne površine in poceni delovno silo, primanjkuje pa ji strokovnega znanja, denarja in tehnologije. Sodelovanje s kitajskimi podjetji poteka na dva načina:

- kitajska podjetja blago izvažajo v Hong Kong, ta pa ga ob pribitku izvažajo po vsem svetu (Fung, 1996, str. 5);

- podjetja iz Hong Konga vlagajo svoja sredstva v bližnje posebne ekonomske cone; v delitvi funkcij poteka oblikovanje izdelka, njegovo trženje in financiranje v Hong Kongu, sama proizvodnja pa na Kitajskem (Lemoine, 2001, str. 24).

Prednost podjetij v Hong Kongu je predvsem v znanju o tem, kdo in kje lahko proizvaja najhitreje in najceneje ter kaj se lahko proizvaja. Pri tem je odločilnega pomena tudi hitrost, s katero se znajo prilagoditi svetovnim trendom.

Preden je Hong Kong leta 1842 prišel pod britansko nadoblast, je bil le majhno ribiško mesto. V naslednjih petdesetih letih se je zaradi izvrstne lege naravnega pristanišča razvil v središče britansko-kitajske trgovine. Japonska okupacija v drugi svetovni vojni je razmere močno poslabšala. Druga polovica 20. stoletja je zopet pomenila razcvet gospodarstva, usmerjenega predvsem na izvoz proizvodnih izdelkov zaradi poceni delovne sile. Sčasoma je Hong Kong postal vedno bolj storitveno usmerjen. Danes velja za enega največjih finančnih centrov Azije, zato je po pričakovanjih glavni vir kapitala za kitajska podjetja (glej Tab. 4, na str. 24). Preostala industrija je predvsem visoko tehnološka in kapitalsko intenzivna. Velik uspeh je omogočilo dejstvo, da vlada gospodarstvu pusti bolj ali manj proste roke. Vlada porabi v povprečju le 15-20 % BDP, in sicer predvsem za izboljševanje infrastrukture, varnosti ter povečevanju izobrazbe, kar je po zahodnih standardih zelo malo (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 63).

Z julijem 1997 je Hong Kong prenehal biti britanska kolonija. Po posebni rešitvi *ena država-dva sistema* je prišel pod kitajsko oblast. Z deklaracijo o združitvi je bilo Hong Kongu zagotovljeno sledeče (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 67):

- obstoječi ekonomski in socialni sistem ter varstvo lastninskih pravic in tujih investicij,
- prost pretok blaga in kapitala, konvertibilnost valute,
- nadaljevanje obstoječe monetarne in fiskalne politike brez plačevanja davkov Kitajski,
- ohranitev obstoječega pravnega sistema in varstvo temeljnih človekovih pravic,
- prosto prehajanje v Hong Konga in iz njega,
- avtonomija pri vzdrževanju zunanjih trgovskih odnosov in
- neodvisno sodstvo ter demokratsko sprejeta zakonodaja.

Kljub obljubi vsa zagotovila niso uresničena v enaki meri. Kitajska vlada namreč močno vpliva na politična dogajanja v Hong Kongu in uveljavlja svojo voljo. Predvsem zadnje dni se veliko govori o predčasnem odstopu guvernerja Hong Konga Tunga Chee-hwaja zaradi nenehnih kitajskih pritiskov. Moti jih predvsem njegova nepriljubljenost in neprimerno vodenje politike, ki sta se pokazali v kriznih obdobjih, kot so finančna kriza v letih 1997 in 1998, izbruh virusa SARS v letu 2003, nedavni pritiski prebivalstva za demokracijo in močan padec cene nepremičnin. Nezadovoljstvo je javno izrazil tudi kitajski predsednik Hu Jintao, ki je decembra 2004 ostro kritiziral Tungove nepravilnosti in poudaril nestrinjanje kitajske vlade z njim (Dumping Tung, 2005).

3 POSLEDICE GLOBALIZACIJE ZA KITAJSKO

Globalizacija je vsestranski proces, ki neposredno ali posredno vpliva na ekonomsko, politično in družbeno dogajanje v svetu. Njen razvoj povzroča obsežne posledice, v katerih se skrivajo številne možnosti, ne manjka pa tudi nevarnosti. Najpomembnejše spremembe, ki prihajajo z globalizacijo, so predvsem:

- povečana konkurenca,
- specializacija in koncentracija⁹,
- povečana transparentnost,
- vpliv na zaposlovanje,
- multinacionalne korporacije,
- socialni dumping,
- problemi prerazdelitve,
- vpliv na okolje.

3.1 POVEČANJE KONKURENCE

Enako kot ostali svet konkurenca močno spreminja tudi strukturo Kitajske na državni, regionalni, podjetniški in individualni ravni. Za vzpostavitev tržnega gospodarstva in nadaljnje uspešno izvajanje politike reform potrebuje Kitajska predvsem tuje investicije, zato z ostalimi globaliziranimi gospodarstvi neposredno tekmuje za NTI. Pri privlačenju tujih investitorjev je konkurenci azijskih držav izpostavljena predvsem izvozno usmerjena, delovno intenzivna panoga lahke industrije, ki je pretežno nameščena v obalnih provincah. Slednja ima v teh državah izrazito nizke stroške dela in tudi manj zahtevne socialne ter okoljevarstvene standarde (Luo, 2000, str. 22). Te države, med katere spada tudi Kitajska, so zato prisiljene k deregulaciji »navzdol«, kar pomeni izenačevanje nivojev okoljevarstvenega in socialnega sistema. Kitajska, ki je na teh dveh področjih v primerjavi z ostalimi razvitimi državami že tako v razvojnem zaostanku, zato vztraja pri najnižjih standardih zaradi strahu, da bi izgubila privlačnost za tuje investitorje (Koch, 2000, str. 90). Še posebno v obalnih provincah Guangdong in Fujian, centrih lahke industrije, delajo ljudje v mnogih tovarnah pod zelo neugodnimi higienskimi in varnostnimi. Nekatere tovarne zaposlujejo delavce, med katerimi so tudi številni otroci, brez delovnih pogodb, saj to delodajalcu omogoča takojšnje odpuščanje delavcev. Kitajska vlada v večini primerov dopušča take razmere, saj želi ohraniti konkurenčnost regije.

---

⁹ V osemdesetih letih je bila Kitajska dežela, kjer so prevladovali veliki konglomerati v lasti države. Glavni cilj le-teh je bil rast podjetij s čim več zaposlenimi in ne dobiček. Delovanje je bilo neučinkovito, kar je pripeljalo do ogromnih državnih stroškov. Z uveljavljanjem tržnega gospodarstva in vstopom tujih podjetij v začetku devetdesetih let se je tudi na Kitajskem pričel proces specializacije in koncentracije.

Država in posamezna podjetja se soočajo s svetovno konkurenco. Ta pojav je bil še okrepljen z vstopom Kitajske v WTO¹⁰. Soočanje s svetovno konkurenco je zajelo tako kapitalsko in tehnološko intenzivno industrijo kot tudi storitveni sektor, ki jih je država ščitila pred tujo konkurenco. Da bi lahko tekmovala s svetovno konkurenco, so podjetja prisiljena delovati učinkoviteje, kar po eni strani privede do boljšega gospodarjenja, v primeru neuspeha pa to lahko vodi do propada podjetja. Učinkovitost lahko močno povečamo s spremenjenimi metodami dela ter postavljanjem delavca na prvo mesto. Tega se zavedajo tudi kitajska podjetja, zato vedno bolj poudarjajo pomen človeškega kapitala. Vanj so pripravljena veliko investirati, predvsem z dodatnimi izobraževanji in šolanjem v tujini.

3.2 POVEČANA TRANSPARENTNOST

Z večjim odpiranjem Kitajske v svet in uveljavljanjem elektronskih medijev se je močno povečala tudi ekonomska, politična in kulturna transparentnost. Poslej lahko prehajajo informacije iz doslej povsem zaprte države po vsem svetu. S tem so tako država kot posamezna podjetja podvržena močni zunanji kontroli. Čeprav KPK še vedno nadzira večji del medijev, informacije o neupoštevanju človekovih pravic preko interneta hitro prehajajo čez državne meje. To lahko vzpodbudi Kitajsko, da se zave problemov, ki so bili še pred nekaj leti nepoznani očem svetovne javnosti.

Informacije ne potujejo le iz države, temveč tudi obratno. Tako imata razvoj in dogajanje zunaj države močan vpliv na notranjo politiko. Četudi država poskuša s prepovedjo izdajanja nekaterih časopisov, publikacij in internetnih strani zadržati svobodo informiranja, to nikakor ne more preprečiti močnega vpliva zahodnega sveta, ki s svojim razmišljanjem, demokracijo, človekovimi pravicami in življenjskim stilom spreminja način življenja predvsem mladih izobraženih ljudi.

Posebno vlogo v procesu globalizacije na Kitajskem igrajo informacije tehnološkega izvora in znanje, ki počasi, a vztrajno spreminjajo gospodarsko strukturo. Z ustanavljanjem tehnoloških parkov z visoko tehnologijo, uveljavljanjem posebnih pravil na področju financ, davkov in trgovine v podjetjih z visoko tehnologijo ter z naseljevanjem podjetij s tujimi investicijami (FIE)¹¹ na področju informacijske tehnologije vzpodbuja država tehnološki transfer iz tujine.

---

¹⁰ Kitajska se je že od leta 1987 prizadevala postati članica takratnega GATT, ki ga je leta 1995 nadomestil WTO. Pogajanja so potekala vse do 17. septembra leta 2001, ko so na ministrski konferenci v Katarju, 10. novembra 2001, podpisali protokol. 11. decembra leta 2001 je Kitajska uradno postala 143. polnopravna članica WTO. Za vstop je moral MOFTEC dopolniti več kot 2.300 in ukiniti 830 zakonov in regulativ (Kuzem, 2002, str. 38).

¹¹ Kitajska stremi k skupnim vlaganjem z namenom pridobitve napredne tehnologije iz tujine. S tujimi sredstvi posodobi svoja podjetja in upravljanje le-teh v zameno za vire, ki jih prispeva. Tako je na tekočem o najnovejših dogajanjih in se je zmožna odzvati na spremembe na trgu. Nasprotno si tuji vlagatelji želijo skupnih vlaganj zaradi dobička, pospešitve mednarodne menjave in porazdeljenega tveganja (Chu, 1986, str. 35).

Tako je Kitajska v zadnjih letih na področju visoke tehnologije naredila pomembne korake v razvoju, ki so jo pripeljali na položaj ene izmed vodilnih tehnoloških držav na svetu.

Tabela 3: Produkcija na področju informacijske tehnologije (primerjava med letoma 1998 in 1999)

Država	Produkcija (v milijardah USD)		Sprememba (v %)
	1998	1999	
ZDA	90,6	95,2	+5
Japonska	42,6	44,1	+4
Tajvan	19,2	21,0	+9
Singapur	18,7	18,5	-1
Kitajska	14,2	18,5	+30
Velika Britanija	15,4	15,6	+1
Irska	8,7	9,4	+8
Nemčija	8,8	9,2	+4
Južna Koreja	8,2	8,9	+8
Brazilija	8,4	8,2	-2

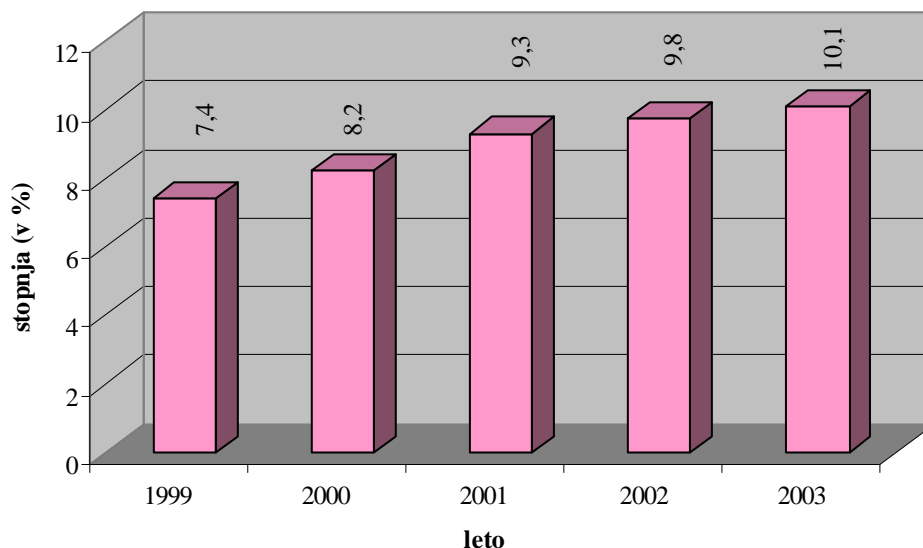
Vir: Seitz, 2000, str. 433.

3.3 VPLIV NA ZAPOSLOVANJE

Kitajsko gospodarstvo v zadnjih letih napreduje z veliko hitrostjo in dosega rekordne številke. Gre za močno in zanesljivo gospodarsko napredovanje, ki temelji na reformnih prizadevanjih, odpiranju Kitajske svetu in znatni krepitvi makroekonomskega nadzora. Menim, da utegne Kitajska v daljšem obdobju ob nadaljevanju sedanje gospodarske rasti po skupnem obsegu BDP preseči ZDA in postati gospodarsko največja država na svetu. Visoke številke pa nikakor ne pomenijo, da se država ne srečuje tudi z velikimi težavami. Okoli 40 milijonov kmetov je zapustilo svoje domove in zemljo, okoli 160 milijonov Kitajcev je migrantov, ki se na delo vsakodnevno vozijo v mesta, v urbanih središčih je brez dela 24 milijonov ljudi, takojšnje zaposlitve ne najdejo niti najboljši študenti, državna podjetja zaradi zaostrovanja mednarodne konkurence propadajo, pogloblja se tudi prepad med razvitim vzhodom in nerazvitim zahodom države.

Stopnja brezposelnosti na Kitajskem v zadnjih letih narašča (glej Sliko 8, na str. 21) zaradi velikega priliva iskalcev dela s podeželja. Vlada je nedavno prvič javno spregovorila o tej težavi in napovedala ukrepe, ki so usmerjeni predvsem v davčne olajšave podjetjem, ki povečujejo zaposlovanje, v izobraževanje številne slabo kvalificirane delovne sile s podeželja in različne stimulacije kmetom, da ostanejo na podeželju.

Slika 8: Stopnje registrirane brezposelnosti na Kitajskem med leti 1999 in 2003 (v %)

Vir: Economist Intelligence Unit, 2005.

Kitajska je po eni strani na gospodarskem področju izredno močna, vendar po drugi strani tudi zelo ranljiva. Gospodarska rast je nedvomno prepričljiva, a obenem odkriva tudi številne razpoke v kitajskem družbenem življenju (Močna in obenem ranljiva, 2005).

3.4 MULTINACIONALNE KORPORACIJE IN NTI

Ob hitrem tehnološkem razvoju sta zadnji dve desetletji v svetu obdobje globalizacije z izredno hitro rastjo mednarodne trgovine, finančnih tokov in neposrednih tujih investicij. Eden izmed glavnih pospeševalcev procesa globalizacije na Kitajskem so multinacionalne korporacije. Ti globalni igralci s svojo poslovno dejavnostjo obvladujejo svetovno gospodarstvo in z nenehnim investiranjem v industrijo ter trgovino premikajo proces globalizacije k novim stopnjam razvoja.

3.4.1 Glavne značilnosti multinacionalnih korporacij na Kitajskem

Obstoj multinacionalnih korporacij v svetu ima različne učinke na nacionalna gospodarstva. Ena izmed glavnih pozitivnih lastnosti je učinkovit prenos tehnologije, kapitala in znanja tja, kjer so najbolj učinkoviti in donosni. Z liberalizacijo trgov so produktivni faktorji postali bolj gibljivi, vedno bolj se uporabljajo tam, kjer so najbolj produktivni. Multinacionalne korporacije so sposobne hitro prenesti delovna mesta tja, kjer so stroški za najem delovne sile najnižji. Poleg tega lahko poljubno sestavljajo in razstavljajo svoje proizvode in storitve, tako da na koncu potrdilo o izvoru blaga služi le za zmedo. Zmožne so izigrati posamezne države in si na ta način pridobiti najboljšo infrastrukturo ob najnižjih davkih. S svojim odhodom

lahko tudi kaznujejo države, če jih ocenijo za predrage in neprijazne do tujih investicij. V času globalizacije so torej sposobne optimizirati mesto svojih investicij, mesto proizvodnje in mesto plačevanja davkov. Na koncu delujejo tam, kjer je za njih najboljše in plačujejo davke in ostale dajatve tam, kjer je najceneje (Beck, 1998, str. 17). Ta podjetja s svojo velikostjo izvajajo tudi močan neposreden vpliv na gospodarsko moč države. Zato je pogosta posledica strukturna sprememba gospodarstva, kjer se na eni strani pojavljajo novi zmagovalci, na drugi strani pa jih nemočno opazujejo poraženci.

Vendar podjetja, ki poiščejo kitajskega partnerja samo zato, da bi jim izdelek naredil zelo poceni, le-temu razkrijejo tudi znanje in izkušnje. Kitajska podjetja so namreč prilagodljiva, domiselna, strokovno razvita, intelektualne lastnine pa ne spoštujejo kot v razvitih državah. Kitajci so znani po tem, da iz znanih blagovnih znamk hitro izpeljejo kitajsko različico. Veliko vlagajo v znanje, zato so tehnološko izredno usposobljeni in sposobni v nekaj mesecih ali letu kopirati katerikoli izdelek (Jenko, 2005, str. 6). Pri varstvu intelektualne lastnine ima Kitajska zakonodajo usklajeno z mednarodnim sporazumom o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine TRIPS v okviru WTO, vendar je še vedno veliko pritožb zaradi piratstva in ponarejanja svetovno znanih blagovnih znamk. Za poslovanje na Kitajskem sta zato nujno potrebni prijava blagovne znamke in pridobitev patenta. Korupcija še vedno ovira potek poslovanja, nivo zaščite intelektualne lastnine pa zaostaja za razvitimi deželami. Tako WTO ocenjuje, da prispeva Kitajska 2/3 vseh ponaredkov izdelkov v svetu, obseg ponaredkov pa se ocenjuje že na 512 milijard USD.

3.4.2 Glavne značilnosti NTI na Kitajskem

Posebnosti NTI na Kitajskem lahko razdelimo na tri obdobja:

1. obdobje (1979-1985)

V začetnem obdobju prejemanja NTI na Kitajskem je bilo značilno uveljavljanje posebnega Zakona o skupnih vlaganjih¹², ki ga je kitajska vlada sprejela julija 1979. Ustanovljene so bile tudi štiri PEC v provincah Guangdong in Fujian, kjer so izvajali prednostno gospodarsko politiko. V letu 1984 so za tuje investicije odprli štirinajst obalnih mest. To je povzročilo širitev NTI iz posebnih ekonomskih con na obalna področja, kar je botrovalo prvemu nenadnemu napredku NTI med letoma 1984 in 1985. Začetni zagon se je proti koncu leta 1985 končal zaradi visoke inflacije in pomanjkanja pravne zaščite NTI. V tem obdobju so bile NTI usmerjene predvsem v mala podjetja in izvoz.

2. obdobje (1986-1989)

Drugo obdobje se je nadaljevalo z objavo publikacije kitajske vlade oktobra 1986 o ukrepih za pospeševanje NTI¹³, ki jih je uvedla s centralnimi predpisi. Ti ukrepi in regulacije so določili pravno okolje izvajanja NTI in pripravili rešitve nekaterih glavnih problemov, s

¹² Joint Venture Law – zanj je značilno lastništvo dveh podjetij, tujega in domačega. Zakon določa, da mora biti delež tujega kapitala v skupnem vlaganju najmanj 25%.

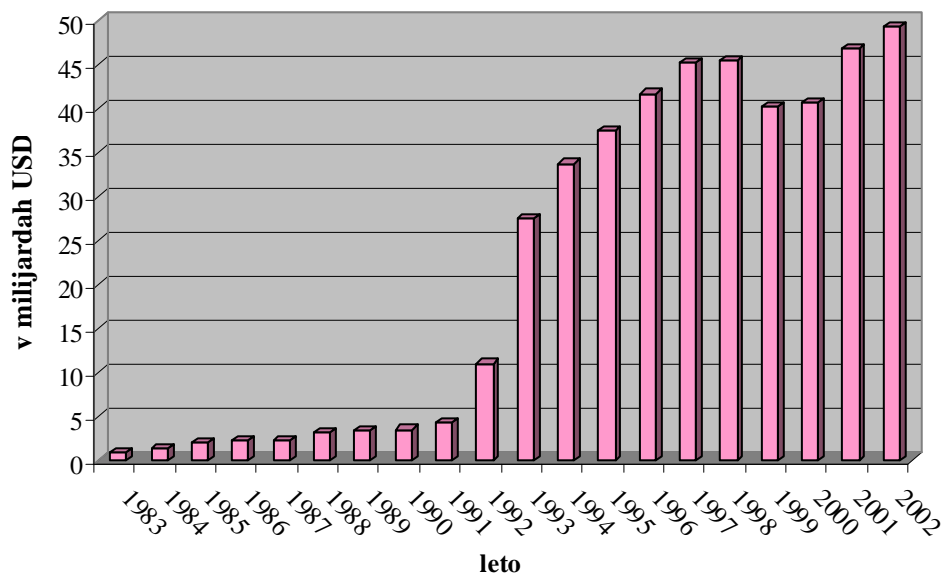
¹³ Provisions for the Encouragement of Foreign Investment.

katerimi so se soočala podjetja s tujimi naložbami. Za vzpodbude NTI in visoko tehnološke industrije so odprta obalna mesta ustanovila gospodarsko in tehnološko razvite cone¹⁴, kjer so uvedli posebne davčne olajšave in druge vzpodbude. Izboljšano investicijsko okolje je omogočilo uspešno okrevanje NTI po letu 1986. Prek 70 % odobrenih projektov v tem obdobju je bilo izvedenih na področju predelovalne industrije. Stanje se je ponovno poslabšalo leta 1989 zaradi gospodarske in politične krize v državi.

3. obdobje (od 1990 do danes)

To obdobje se je začelo s spoznanjem kitajske vlade o negativni reakciji tujih investorjev na poslabšane investicijske pogoje v državi, zato je v aprilu 1990 izdala popravek Zakona o skupnih vlaganjih. Popravki so določili številna pravila za pospešitev investicij. Leta 1991 so sprejeli Zakon o davčnih prihodkih tujih podjetij in podjetij s tujim kapitalom¹⁵, ki je standardiziral stopnje davčnih obremenitev. Leta 1992 je kitajska vlada uvedla strategijo socialističnega tržnega gospodarstva¹⁶ in razširila tržno usmerjene reforme. Niz tržno naravnanih zakonov in pravil je izboljšal pravno okolje, v katerem so delovala tuja podjetja. Posledica je bil hiter vzpon tujih investicij po letu 1992. Tuje investicije na Kitajskem so z novo ureditvijo izredno napredovale, povprečno število tujih projektov se je povečalo, še posebno na področju infrastrukture in proizvodnje.

Slika 9: Vrednosti NTI na Kitajskem med leti 1983 in 2002

Vir: China's rapid transformation, 2005.

¹⁴ Economic and Technical Development Zones = ETDZ.

¹⁵ Income Tax Law for Enterprises with Foreign Capital and Foreign Enterprises.

¹⁶ Socialist Market Economy.

Prilivi NTI v tekočih cenah so v osemdesetih letih naraščali počasi in po nizki stopnji, medtem ko se je med leti 1992 in 1998 rast opazno povečala. Do rahlega padca je prišlo v letih 1999 in 2000, potem se je vrednost priliva NTI ponovno povečala in po sedanjih gospodarskih razmerah lahko pričakujemo, da se bo rast nadaljevala tudi v prihodnosti. NTI na Kitajskem rastejo predvsem zaradi uresničenih zavez ob vstopu države v WTO, saj je temu sledila sprostitvev omejitev za tuje vlagatelje in vrsta davčnih vzpodbud zlasti za naložbe v posebnih ekonomskih conah.

Investitorji iz različnih držav vlagajo v različne sektorje kitajskega gospodarstva. Nekateri se usmerjajo predvsem v delovno intenzivne panoge in lahko industrijo, kot je na primer tekstilna. Drugi dajejo prednost tehnološko in kapitalsko intenzivnim panogam, kjer so pomembne raziskave in razvoj. Vedno večjo vlogo igra tudi udeležba v različnih premoženjskih poslih.

Tabela 4: NTI na Kitajskem med leti 1979 in 1998 po deželah izvora kapitala

Dežela izvora	Priliv 1979-1991 (v milijardah USD)	Delež (v %)	Priliv 1992-1998 (v milijardah USD)	Delež (v %)
<i>Azijske razvijajoče se dežele</i>	15,594	67,50	173,090	74,00
Hong Kong	13,208	57,17	125,300	53,57
Tajvan	0,199	0,86	19,458	8,32
Singapur	0,628	2,72	11,626	4,97
Južna Koreja	0,051	0,22	8,005	3,42
Tajska	0,118	0,51	1,620	0,69
Ostale države	1,390	6,02	7,081	3,03
<i>Zahodne razvite dežele</i>	7,509	32,50	60,816	25,99
Japonska	1,740	7,53	18,890	8,08
ZDA	2,382	10,31	17,963	7,68
Velika Britanija	0,862	3,73	5,830	2,49
Nemčija	0,655	2,88	3,332	1,42
Francija	0,305	1,32	2,046	0,87
Kanada	0,146	0,63	1,876	0,80
Nizozemska	0,032	0,14	1,535	0,66
Ostale države	1,387	6,00	9,344	3,99
Skupaj	23,103	100,00	233,906	100,00

Vir: Zhang, 2001, str. 338.

Na Kitajsko se je v prvih enajstih mesecih leta 2004 steklo za 57,6 milijarde USD NTI, kar je 22,1 % več kot v enakem obdobju leta 2003. Samo v prvem polletju leta 2004 se je priliv NTI povečal za 23,5 % na 53,8 milijarde USD. Tako je v novembru leta 2004 priteklo za 3,8 milijarde USD NTI, kar je 5,6 % več kot novembra 2003, ko so te dosegle 3,6 milijarde USD. Med leti 1979 in 2004 je Kitajska sprejela okoli 560 milijard NTI. V obdobju od januarja do konca novembra leta 2004 je odobrila ustanovitev 39.291 podjetij s tujim kapitalom, kar na letni ravni pomeni 7,3% rast. Kitajska je leta 2003 postala najbolj priljubljen cilj za NTI in na prvem mestu spodrinila ZDA (Na Kitajsko se steka vse več tujih neposrednih investicij, 2004).

Razlog za tak obseg naložb na Kitajskem po mojem mnenju ni le v tem, da je zanimiva zaradi trenutne cenene delovne sile, temveč tudi v vse bolj konkurenčnem gospodarstvu, ki napoveduje, da bo višalo dodano vrednost. Dejstvo je, da mednarodne korporacije ne morejo biti več mednarodne, če niso prisotne na Kitajskem. Skoraj vse največje ameriške korporacije so tu že navzoče, nekatere pa celo načrtujejo, da bodo svoje razvojne centre v celoti preselile na Kitajsko. Tu gre predvsem za družbenopolitični dejavnik, saj močna centralizirana vlada z lahkoto koncentrira sredstva in jih usmerja v ključne panoge. To sicer lahko s seboj nosi tudi nevarnosti, da so sredstva usmerjena v napačne cilje. Nadalje je močno prisotno tudi dejstvo, da so Kitajci zelo delavni ljudje, ki so se pripravljani veliko učiti (Avberšek, 1995, str. 22-25).

3.5 SOCIALNI DUMPING

Pritiski konkurentov in želja po čim večjih dobičkih pomenijo za podjetja nujnost zniževanja stroškov. V delovno intenzivnih panogah, kot je na primer tekstilna, je za mnogo podjetij najbolj logična rešitev nižanje stroškov dela, kar dosegajo s selitvijo produkcijskih obratov v dežele jugovzhodne Azije, kjer je delovna sila cenejša, cenejši pa so tudi ostali produkcijski dejavniki. Cenejši produkcijski dejavniki, predvsem delo, so zelo pomembni za podjetja v tistih panogah, kjer cene izdelkom zaradi zasičenosti trga padajo, potrošniki pa v glavnem kupujejo nove različice izdelkov, katerih razvoj veliko stane. Primer za tako panogo je proizvodnja zabavne elektronike. Delo v državah v razvoju je cenejše, ker so tamkajšnji delavci pripravljani sprejeti nižje plače, neizplačevanje nadur in odsotnost dajatev za zdravstveno in socialno varnost. Zaradi ohlapnejših delovnih standardov v teh državah ali pa njihovega neupoštevanja je tudi opremljanje delovnih mest bistveno cenejše kot v razvitih državah.

Izkoriščanje poceni delovne sile v državah v razvoju sproža socialne, ekonomske in moralne probleme ter dileme. Ti problemi se kažejo v obeh skupinah držav: v razvitih državah se slabša položaj in življenjski standard delavcev, zaradi nizkih plač in delovnih standardov pa so po drugi strani kršene človekove pravice delavcev v državah v razvoju.

Tabela 5: Primerjava stroškov na uro dela v izbranih državah med leti 2000 in 2003 v USD

Država	2000	2001	2002	2003	Indeks 2003/2000	Indeks 2003 ZDA=100
Kitajska	0,59	0,69	0,80	0,92	156	4
ZDA	19,76	20,60	21,33	21,83	110	100
Japonska	22,27	19,61	18,83	20,49	92	94
Indija	0,59	0,62	0,66	0,74	125	3

Vir: Economist Intelligence Unit, 2005.

3.6 PROBLEMI PRERAZDELITVE

Kitajska je dežela velikih nasprotij. Po eni strani je bogata in uspešna, s hitrim razvojem in gradnjo mogočnih poslovnih poslopij ter nakupovalnih kompleksov. Toda po drugi strani prebivalci še vedno živijo v revnih barakarskih naseljih, *hutongih*, brez kuhinje in kopalnice, preživljajo se s pouličnim prodajanjem sadja in drugih drobnarij po izredno nizkih cenah.

Ekonomski dosežki razvoja na Kitajskem niso nujno pozitivni za vse, reforme ustvarjajo zmagovalce in poražence. Regije, skupine ter posamezniki različno doživljajo posledice procesa globalizacije na Kitajskem. Nekateri od njegovih prednosti veliko pridobijo, drugi zaradi slabosti trpijo. To je dejstvo, ki ga nacionalna statistika ne more razkriti. Uspeh modernizacije obalnih provinc in še vedno tradicionalna notranjost sta povzročila velike socialne probleme na Kitajskem. Delavci v mestih zaslužijo tudi do trikrat več od delavcev na podeželju. Neenakost se še povečuje s tem, da bogati postajajo še bogatejši, revni pa iz dneva v dan razpolagajo z manj dobrinami. Nekateri so domnevali, da bo višanje plač delavcev v obalnih provincah vzpodbudilo podjetja k selitvi v notranjost, kjer je cenejša delovna sila, kar bi omogočilo izenačevanje plač po vsej deželi, vendar se to v devetdesetih letih prejšnjega stoletja še ni zgodilo. Dogaja se sedaj, z dinamiko, ki je odvisna od razvoja infrastrukture.

Milijoni nezaposlenih podeželskih delavcev, ki se selijo v natrpana in onesnažena mesta, so postali nestabilna populacija. Problema brezdomstva in nezaposlenosti komunistična Kitajska ni poznala. To stanje vse bolj vodi v kriminal, prostitucijo in tihotapstvo. Dokler bo kitajsko gospodarstvo raslo s tako hitrostjo, bo na voljo tudi vedno več delovnih mest za imigrante. Vendar uspeh nekaterih privablja še več priseljencev. Le stroga politika bi po mojem mnenju lahko omejila politične in socialne posledice.

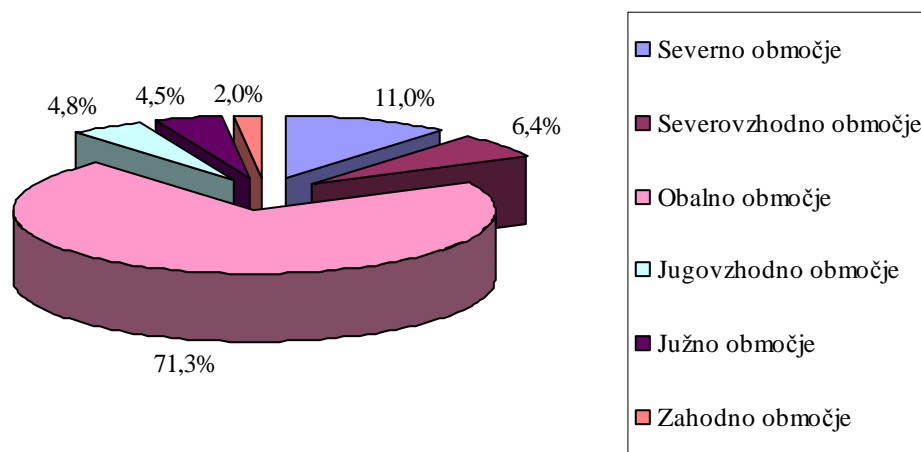
V zadnjem času se vlada trudi, da bi spodbudila proizvodnjo žita na podeželju z namenom manjšanja razlik v prihodkih med mesti in podeželjem. Po podatkih Svetovne banke se je število ljudi na Kitajskem, ki morajo preživeti z manj kot enim USD na dan po pariteti kupne

moči, od leta 1981 do 2001 zmanjšalo za okoli 400 milijonov, kar je pomemben korak pri izboljševanju življenjskih razmer predvsem ljudi, ki živijo na socialnem robu (The Tiger in Front, 2005, str. 6).

Veliko število nezaposlenega prebivalstva v manj razvitih regijah je posledica ogromnih razlik v razvitosti regij po vsej državi. Posamezna območja bolj privabljajo tuji kapital, zato je na teh območjih na voljo več delovnih mest in s tem boljše življenjske razmere. Po tujih investicijah močno izstopa obalno območje, ki dobiva približno 2/3 vseh NTI v državi. Ostala območja so po pritoku NTI precej slabše zastopana. Najslabše razvito severno območje je tudi najmanj priljubljeno pri tujih vlagateljih, zato so tam možnosti za boljši razvoj precej omejene.

Slika 10: Delež NTI na Kitajskem po posameznih območjih v obdobju 1985-1997 (v %)

Vir: Graham, Wada, 2001, str. 17.

Prav tako se kaže različen vpliv procesa globalizacije na posamezne sektorje v gospodarstvu. Predvsem sektor industrije, na katerega odpade kar 68,9 % odobrenih NTI, je lahko po eni strani zaradi pridobljenega kapitala in znanja močno pridobil, po drugi strani pa je bolj kot vsi drugi sektorji izpostavljen pritisku mednarodne konkurence. Prav razkorak med podeželjem in mestom oziroma med kmetijskim in industrijskim sektorjem se s procesom globalizacije še bolj povečuje, saj na kmetijski sektor odpade le 1,55 % odobrenih tujih investicij. Pomembno je, da država sama poskrbi za izboljševanje razmer na podeželju in tamkajšnjim prebivalcem omogoči ugodne razmere za delovanje.

Tabela 6: Odobrene NTI na Kitajskem po sektorjih v letu 1996

Sektor	Število odobrenih projektov	Delež (v %)	Vrednost (v milijardah USD)	Delež (v %)
Kmetijstvo	812	3,31	1.139	1,55
Industrija	18.280	74,44	50.486	68,90
Gradbeništvo	387	1,57	2.001	2,74
Transport & telekomunikacije	196	0,80	1.599	2,18
Trgovina & storitve s hrano	1.655	6,74	2.347	3,20
Nepremičnine	1.961	7,99	12.851	17,54
Zdravstvo & šport	128	0,52	354	0,48
Izobrazba, kultura & umetnost	63	0,26	171	0,23
Znanstvene raziskave	124	0,50	175	0,24
Ostalo	950	3,87	2.154	2,94
Skupaj	24.556	100,00	73.277	100,00

Vir: Luo, 2000, str. 18.

3.7 VPLIV NA OKOLJE

Kitajska se s hitro rastjo in nizkimi okoljevarstvenimi standardi sooča s težavami onesnaževanja okolja. Vasi preraščajo v mesta, ki potrebujejo več energije, zemlje in drugih naravnih virov. Hiter razvoj jim je onemogočil ohraniti gospodarsko rast brez resnega onesnaževanja. Že zaradi odvisnosti od uporabe premoga kot energenta je zrak postal močno onesnažen, kar povzroča učinek tople grede, povečano koncentracijo žveplovega dioksida in kisel dež, ki uničuje gozdove. Kitajska podjetja in gospodinjstva letno spustijo v zrak 1200 milijonov ton škodljivih plinov, kar ustreza 11% vsega svetovnega onesnaženja s škodljivimi plini. (Anderson et al., 2000, str. 111). Do krčenja gozdnih površin je prišlo zaradi potreb kmetijstva in industrije. Posledica krčenja je erozija zemlje. Kitajska ima velike probleme tudi z vedno večjim onesnaževanjem voda, do katerega je prišlo predvsem zaradi nenadzorovanega ravnanja z odpadki. Gradnja elektrarn in jezov je povzročila poplavljanje kmetijskih površin, pojavlja se nevarnost zemeljskih plazov, spremembe ekosistema in izumrtja nekaterih avtohtonih živalskih vrst.

Menim, da je država za uničevanje v veliki meri kriva sama, saj so največji »onesnaževalci« prav državna podjetja v težki industriji. Okoljevarstveni zakoni so sicer strogi, vendar zaradi

okorne birokracije, korupcije in tihega dopuščanja s strani vlade ni skoraj nobenih kazni za kršitelje. Poleg tega država preprečuje zapiranje okolju škodljivih podjetij, saj bi to povzročilo visoko število brezposelnih. V želji po konkurenčnosti na svetovnem trgu Kitajska raje vzame v zakup nižje okoljevarstvene standarde. Ne gre prezreti tudi tujih investitorjev, ki prenašajo svojo proizvodnjo na Kitajsko. Podjetja si sama izberejo državo, v kateri želijo investirati. Če so torej lokalna, regionalna in nacionalna določila o varovanju okolja stroga, se številna podjetja pritožujejo nad dodatnimi stroški. Države, ki se dosledno zavzemajo za varovanje okolja, izgubljajo na konkurenčnosti in niso več zanimive za investitorje. Zaradi teh razlogov predvsem manj razvite države tekmujejo, katera bo prej zamrznila ali celo odpravila že uveljavljene standarde o varovanju okolja, s tem pridobila več tujih investitorjev in preprečila selitev celotnih panog v tuje okolje. Podobno se dogaja tudi na Kitajskem. V globaliziranem gospodarstvu zadostuje že samo grožnja o odselitvi, da se deregulacija prične. Strožji zakoni o varovanju okolja postanejo praktično neizvedljivi (Mander, Goldsmith, 2002, str. 380).

Pojavlja se vprašanje, ali svet sploh prenese današnji razvoj, saj je že Zahod čez mero obremenil okolje. Vendar so se Kitajci odločili razviti infrastrukturo do ravni, ki prevladuje v Evropi in v ZDA in kakršno zahteva njihov rastoči srednji sloj. Torej bodo porabili več energije, ustvarili več materialnega bogastva in s tem še bolj onesnaževali okolje. Tega jim Zahod ne more prepovedati. Kitajska je danes eno izmed največjih gospodarstev na svetu in noče ostati na sedanji ravni.

Pri uveljavljanju ekoloških standardov lahko država naleti na več težav. Ena izmed njih je, da se trenutno veljavna določila WTO osredotočajo le na sam proizvod in njegove fizične lastnosti. Če je proizvod označen kot nevaren za prebivalstvo uvozne države, obstaja za državo možnost, da oteži ali prepove uvoz tega proizvoda. To pa ne velja za način proizvodnje končne dobrine. Če je torej način proizvodnje škodljiv za okolje, država uvoznica s svojo trgovinsko politiko in njenimi elementi ne more vplivati na državo izvoznico in jo prisiliti k načinu proizvodnje, ki bo okolju prijazno (Koch, 2000, str. 175).

Varstvo okolja ponuja veliko priložnosti za rast in razvoj ter učinkovitejšo izrabo redkih naravnih virov, saj reševanje naravovarstvenih vprašanj zahteva nova znanja in tehnologije. V zadnjem času podjetja, ki se ukvarjajo z okoljevarstveno tehnologijo, na Kitajskem hitro rastejo, pridobivajo nove izkušnje in razvijajo lastno tehnologijo, saj so cene tuje tehnologije za Kitajsko previsoke. Glavni partner Kitajske na tem področju je Evropa, ki jo kot partnerja vidijo predvsem pri čiščenju industrijskih odpadnih voda, reciklaži vseh vrst odpadnih materialov, proizvodnji okolju prijaznih gradbenih materialih, združevanju evropske okoljevarstvene tehnologije in kitajskih proizvodnih možnosti. Kitajska je tudi velik trg za opremo za zniževanje emisij ogljikovega dioksida (Budal, 2005). Poleg tega se je Kitajska na začetku leta 2005 odločila, da bo v prihodnjih dveh letih poskusno izračunavala tako imenovani »zeleni BDP« v desetih velikih mestih in provincah. Pri tem bo od skupnega BDP odštela škodo zaradi porušenega ekološkega ravnovesja in stroške za njegovo ponovno

vzpostavitev. Le-ta naj bi bil za okoli 2 % nižji od dosedanjega. To je že velik napredek k zavesti o posledicah razvoja na okolje.

4 UČINKI RASTI KITAJSKJE NA OSTALI SVET IN OBRAMBNI MEHANIZEM RAZVITIH DRŽAV

Vpliv Kitajske kot ekonomske in vojaške velesile ni omejen le na jugovzhodno Azijo. Koristi in slabosti gospodarskega razvoja se širijo daleč preko nacionalnih meja. Njena velikost in moč bistveno spreminjata svetovno ekonomsko, politično in vojaško ravnotežje sil. Sprejetje Kitajske med velika razvita gospodarstva za Zahod ne bo preprosto. Za to so potrebni številni medsebojni sporazumi in prilagoditve. Zahodne države se morajo prilagoditi na razdelitev svetovnega gospodarstva na tri najpomembnejše regije, in sicer Severno Ameriko, Evropo in Vzhodno Azijo.

4.1 VRSTE UČINKOV KITAJSKJE RASTI

Če se bo Kitajska še naprej razvijala s tako intenzivnostjo kot do sedaj, bo po nekaterih ocenah v dobrem desetletju ustvarjala največji BDP na svetu.

4.1.1 Ekonomski učinki

Zaradi bližine Kitajske ima Japonska najboljšo izhodiščno pozicijo izkoristiti priložnosti hitro rastoče vzhodne Azije. Povečanje kitajskega povpraševanja prinaša precejšnjo korist japonskim podjetjem. V letu 2001 je bila Japonska glavni kitajski zunanjetrgovinski partner po vrednosti blagovne menjave. Kar polovica japonskih izseljencev se nahaja na področju vzhodne Azije, zato so tudi najbolj donosne japonske investicije locirane na tem področju. Kljub japonski prednosti pred ostalimi zahodnimi velesilami na azijskem področju pa hitro rastoča Kitajska predstavlja resno oviro japonski prevladi. S tem, ko sta obe državi postali bogatejši, močnejši in pomembnejši trgovinski partner številnih držav, se je pojavila želja po nadvladi v azijskem prostoru. Zaradi velikih gospodarstev tekmujeta med seboj pri dolgoročni zagotovitvi naravnih surovin. Leta 2004 je Kitajska prehitela Japonsko in postala drugi največji svetovni uvoznik nafte (So Hard to be Friends, 2005, str. 24). Nedavni dogodki, množični protesti Kitajcev proti japonskim pogledom na dogodke med okupacijo, opozarjajo na občutljive teme, ki zavirajo sodelovanje. Vendar dokler državi ne bosta pripravljeni na poskus rešitve sporov vsaj z uradnimi obiski v eni izmed obeh držav, bo diplomatske odnose težko doseči. Stanje še otežujeta dva popolnoma različna politična sistema s komunistično Kitajsko in demokratično Japonsko. Napredek v odnosih bi bil po mojem mnenju mogoč zgolj s strinjanjem obeh držav o zmanjševanju pomena zgodovine in nacionalnega interesa.

Vloga ZDA v tem procesu še ni natančno določena, saj si mnenja nasprotujejo, še posebej glede človekovih pravic, trgovine in diplomatskih vprašanj. Na splošno velja, da bi prosta in odprta trgovina med ZDA in Kitajsko izboljšala odnose med obema državama. Veliko aktivnosti nakazuje na dejstvo, da trgovina s Kitajsko predstavlja gibalno silo sprememb v notranji politiki ter deluje kot dokaz ameriškega nasprotovanja izkoriščanju človekovih pravic in političnemu zatiranju. Čvrste vezi naj bi pomagale bolje razumeti pomembnost povezave med ekonomsko svobodo in osebno neodvisnostjo. Visoka gospodarska rast je že izboljšala življenjsko blaginjo številnim kitajskim prebivalcem. Vendar se je kljub temu v zadnjih letih zgodilo veliko incidentov med Pekingom in Washingtonom, ki so povečali dvome o dobrih odnosih med državama. Če bi jih uspeli zmanjšati ali celo odpraviti, bi obe državi pridobili. Za Kitajsko predstavljajo ZDA najboljšo pomoč pri izboljšanju tehnologije v okviru investicij in skupnih vlaganj. Odnos naj ne bi bil enostranski. Za ZDA predstavlja Kitajska obetajoč trg. Njen razvoj in potrebe po infrastrukturi predstavljajo izvozne in investicijske priložnosti za ameriška podjetja, ki iščejo večjo geografsko raznolikost v poslovanju. Hkrati pa se pojavljajo razne dileme o bodočnosti Tajvana ter težnje Kitajske po vojaški dominaciji v Aziji.

Tabela 7: Kitajska blagovna menjava z najpomembnejšimi zunanjetrgovinskimi partnerji v letu 2001

Država	Vrednost blagovne menjave (v milijardah USD)	Letna odstotna sprememba (v %)	Izvoz (v milijardah USD)	Letna odstotna sprememba (v %)	Uvoz (v milijardah USD)	Letna odstotna sprememba (v %)
Japonska	64,726	8,3	32,740	10,0	31,986	6,6
ZDA	60,077	9,9	40,306	4,8	19,770	21,9
EU	56,851	12,6	30,110	5,9	26,741	21,2
Hong Kong	40,680	2,8	33,681	2,9	6,999	2,6
ASEAN	30,334	6,8	13,138	6,0	17,196	7,4
Republika Koreja	26,714	6,0	9,098	11,4	17,616	3,5
Tajvan	23,384	5,0	3,616	-2,4	19,768	6,5
Rusija	7,593	31,5	1,783	19,8	5,810	35,6
Avstralija	6,500	4,8	2,589	3,2	3,911	5,9
Kanada	5,451	4,3	2,543	6,4	2,908	2,6

Vir: Chinaproducts.com, 2005.

V zadnjih nekaj letih se je v kitajski blagovni menjavi močno povečal kitajski izvoz v Evropo in uvoz iz nje. Močan delež uvoza iz držav EU na Kitajsko predstavljajo stroji in vozila, med slednjimi predvsem avtomobili, medtem ko v izvozu Kitajske v EU prevladujejo računalniki,

tiskalniki, zabavna elektronika, mobilni telefoni in drugi izdelki, med katere sodijo tudi tekstilni (Kenda, 2004, str. 11). EU je v letu 2004 prehitela ZDA in Japonsko ter postala največja trgovinska partnerica Kitajske, obenem pa je Kitajska takoj za ZDA postala največja trgovinska partnerica EU. Do novembra leta 2004 je trgovina med Kitajsko in EU dosegla 159,3 milijarde USD, kar je za 34,7 % več kot v istem obdobju leta 2003. Glavne trgovinske partnerice Kitajske iz EU so Velika Britanija, Nizozemska, Francija, Nemčija in Italija, ki s Pekingom opravijo 72 % vse evropske trgovine (EU postala največja trgovinska partnerica Kitajske, 2005).

Članstvo v WTO je od Kitajske med drugim zahtevalo tudi ukinitve večine omejitev za tuje trgovce. Tako so v Pekingu 11.12.2004 določili, da se ukinejo omejitve za število trgovin, pravila, ki prodajalne vežejo na velika mesta, ter predpisi, ki jih vežejo na skupna vlaganja z lokalnimi podjetji. Kitajska je omejitve ukinila tudi zato, da bi svojim podjetjem dala možnost kopiranja zahodnega načina gradnje veleblagovnic. To jim je tudi uspelo, saj štiri največja trgovska podjetja v državi obvladuje država ali pa so v lasti domačih podjetnikov. Vodilno podjetje med njimi je Shanghai Bailian. Z odpravo omejitev je za tuja podjetja prišel čas, ko je širjenje veliko lažje, zato ni presenetljivo, da na primer pariško podjetje Carrefour, ki ima na Kitajskem odprtih že 240 trgovin, namerava v letu 2005 odpreti nadaljnjih 150.

Tabela 8: Vodilni domači in tuji imetniki veleblagovnic na Kitajskem

Kitajska podjetja			Tuja podjetja		
Trgovina	Prodaja v letu 2003 (v milijonih USD)	Mesto na lestvici veleblagovnic na Kitajskem	Trgovina	Prodaja v letu 2003 (v milijonih USD)	Mesto na lestvici veleblagovnic na Kitajskem
Shanghai Bailian	5.860	1	Carrefour	1.623	5
Dalian Dashang	2.196	2	Wal-Mart	707	16
Gome	2.149	3	Metro	679	18

Vir: Roberts, 2005, str. 26.

S 1.1.2005 so bile odpravljene kvote na izvoz kitajskih tekstilnih izdelkov. Posledice so se pokazale takoj, saj se je izvoz glavnih tekstilnih izdelkov v ZDA januarja 2005 glede na isti mesec leta 2004 v povprečju povečal za 546 %. Tudi EU je januarja 2005 uvozila za 1,4 milijarde USD kitajskega tekstila, kar je 46 % več kot v istem obdobju leta 2004. Močno se je povečal tudi izvoz kitajskega tekstila v Turčijo, in sicer za skoraj 79 %, saj so si to državo nekateri kitajski proizvajalci izbrali za posredno postajo na poti v EU. Cene tekstilnih izdelkov so se občutno znižale, kar med trgovci napoveduje še ostrejšo konkurenco (Baković, 2005b, str. 17).

V EU povzroča ukinitve količinskih omejitev uvoza iz Kitajske precejšnje težave in pomeni veliko nevarnost za evropsko tekstilno industrijo, saj Kitajci ne prodajajo le svojega tekstila, temveč tudi svoje delo in gotove izdelke. Povečanega kitajskega izvoza tekstila in oblačil se ne bojijo le proizvajalci teh izdelkov v EU in ZDA, ampak tudi proizvajalci v manjših izvoznih državah, saj le-ti predstavljajo velik delež v sestavi njihovega izvoza. To so predvsem manjše azijske, tihomorske in afriške države. Za slednje sicer že do zdaj niso veljale kvote pri uvozu na trg EU, toda poslej se bodo morale na njem spopadati z večjo konkurenco s Kitajske. Kitajska je s 1.1.2005 sicer uvedla izvozne carine za tekstil in oblačila. Pri izvozu tekstila carina znaša 1,3 %, medtem ko jih pri oblačilih zaračunava glede na količino, in sicer od 0,2 (manj kot en ameriški cent) do 0,5 juana¹⁷ na kos. S takšnim carinskim modelom skušajo Kitajci spodbuditi svoje konfekcionarje, ki so za zdaj znani predvsem po nizkih cenah, naj se lotijo proizvodnje kakovostnejših oblačil. Kljub temu Evropska komisija razmišlja o vnovični uvedbi zaščitnih ukrepov, saj bi bilo s propadanjem primarne proizvodnje v EU čedalje več ljudi z nižanimi dohodki prisiljenih kupovati prav to poceni blago, kar pomeni začaran krog (Baković, 2005a, str. 28). Za veliko prebivalcev in podjetij v EU predstavlja Kitajska enega izmed glavnih krivcev za izgubo delovnih mest in podražitev osnovnih surovin.

Kitajska kroji razmere tudi na številnih surovinskih oziroma energetskih trgih, predvsem na trgu jeklene pločevine. Svetovna jeklarska proizvodnja je v letu 2004 presegla milijardo ton, od tega je Kitajska proizvedla kar 270 milijonov ton. Na svetovne razmere vpliva predvsem njena velika rast porabe. Poraba jeklenih proizvodov se je na Kitajskem od leta 2000 do leta 2004 več kot podvojila. Problem je, da njihove proizvodne zmogljivosti tem potrebam sledijo z zaostankom, zato je Kitajska neto uvoznica jekla. Ker se na svetu razlika med ponudbo in povpraševanjem zmanjšuje, so se cene jekla v letu 2004 močno povišale in se po letih krize v jeklarski industriji obrnile v prid proizvajalcem (Kenda, 2005, str. 28).

Zaradi naraščajoče moči Kitajske je v skrbeh marsikatera država. ZDA obtožujejo Kitajsko, da se z umetno poceni valuto krepi na račun njihove države, zato je večina ameriških ekonomistov mnenja, da bi Kitajska morala revalvirati juan. Kitajska namreč z valuto, ki je v razmerju do dolarja zelo podcenjena, veliko izvažata predvsem v ZDA, s tem pa te plačujejo tudi kitajska delovna mesta, prenos tehnologije in eksplozivni razvoj. Če bi Kitajska svojo valuto revalvirala za 25%, skupaj z apreciacijo valut ostalih azijskih držav za pol toliko, bi se ameriški primanjkljaj na tekočem računu letno zmanjšal kar za 50-60 milijard USD. Za bolj usklajeno mednarodno delovanje bi bilo zagotovo najbolje, da bi Kitajci odpeli svojo valuto od dolarja. Zaradi podcenjenega juana trpi tudi Evropa, saj investitorji bežijo v evro in tako dražijo evropski izvoz (Kramžar, 2005, str. 28).

---

¹⁷ Kitajska nacionalna valuta se imenuje juan oziroma renminbi (RMB), kar pomeni ljudski denar. Tečaj valute je 1. januarja 2005 znašal 1 juan = 21,2942 SIT oziroma 1 USD = 8,2865 juanov oziroma 1 juan = 0,1209 USD.

Domnevam, da je strah sveta pred Kitajsko upravičen. To dokazuje dejstvo, da je delež Kitajske v svetovnem BDP po pariteti kupne moči zrasel od 8,9% v letu 1913 na preko 11% v letu 2000. Leta 2004 je številka znašala že 13 % (The Tiger in Front, 2003, str. 6). Nevarnost Kitajske je po mojem mnenju predvsem njena velikost in številčnost prebivalstva, ki daje posebno težo razvoju svetovnega gospodarstva in dober izkoristek tujih investicij v državi. Za mednarodno gospodarstvo je nevaren tudi njen dokaj brezbrizen odnos do nekaterih svetovnih problemov kot so onesnaževanje, manipuliranje trga z umetnim vzdrževanjem nizkih plač in prepoceni juan. V zadnjem času je vse bolj prisotna tudi selitev kitajskih tovarn v evropske države. Tako je na primer kitajska družba izdelave koles Trinita Cycle preselila svojo proizvodnjo na Poljsko. Glavni razlog za premestitev proizvodnje je izognitev carinskim dajatvam in olajšanje dostopa do evropskega trga. Večji so tudi prihranki zaradi manjših stroškov prevoza blaga. Pri tem razvite države vsekakor podpirajo zasuk azijskih velikank od gospodarske izolacije in samozadostnosti k tržnemu gospodarstvu, ker je to ugodna priložnost za njihove naložbe in podjetja. Vendar se hkrati porajajo tudi nove skrbi, ki se ne kažejo le v socialnih posledicah selitve industrijskih panog iz razvitih držav v azijske države, temveč tudi obratno (Pudgar, 2005, str. 5).

Naslednji primer želje Kitajcev po prisotnosti na tujih trgih je podjetje za izdelovanje osebnih računalnikov Lenovo, ki je v letu 2004 kupilo PC oddelek korporacije IBM. To je velika poteza, a morda nekoliko nepremišljena, saj je Ameriška zvezna komisija za trg vrednostnih papirjev ugotovila, da je ameriški gigant IBM Lenovu prodal oddelek, ki že štiri leta posluje z veliko izgubo, ki je v letu 2003 znašala 258 milijonov USD. Z nakupom, vrednim 1,25 milijarde USD, se je podjetje Lenovo zavezalo, da prevzame vse dolgove. Poleg tega se problemi lahko pojavijo zaradi kulturnih razlik in povečanja stroškov prevajanja na sestankih (Champ or Chump?, 2004, str. 54). Kljub zapletom je to vseeno dokaz, da se nameravajo kitajska podjetja širiti v tujino.

Nenazadnje lahko dejstvo o selitvi kitajskega gospodarstva izven nacionalnih meja podpremo tudi z močnim porastom kitajskih restavracij po celem svetu, tudi v Sloveniji.

Pri prodoru azijskih velikank na svetovni trg ne gre prezreti Indije, predvsem njene komplementarnosti s kitajsko ekonomijo. Kitajska se je z velikanskim trgom za zdaj še poceni delovne sile in z relativno razvito infrastrukturo usmerila predvsem v predelovalno industrijo, medtem ko indijski gospodarski preporod temelji na razvoju storitev, računalniške in informacijske tehnologije, ki niso odvisne od slabih pristanišč in drugih nerazvitih prometnih povezav. Hitro rastoči velikanki zato pospešeno razvijata medsebojno gospodarsko sodelovanje, ki je v zadnjih desetih letih že močno naraslo. Seveda ne gre pozabiti na nekatere napetosti, ki so med državama prisotne še od kratke, vendar krvave vojne v letu 1962. Še vedno so nerešena vprašanja nekaterih obmejnih ozemelj, kar vsekakor slabi nemoten razvoj gospodarskega sodelovanja. Obe državi imata številčno prebivalstvo, zato med njima poteka tudi boj za pridobitev virov, še posebno energije. Kitajska, ki je po ZDA največji porabnik

energije na svetu, si zelo želi energetskega sodelovanja z Rusijo, ki je največji proizvajalec nafte na svetu¹⁸, načrtuje pa tudi nakupe v ZDA¹⁹. Kitajsko povpraševanje po nafti naj bi bilo v naslednjih letih celo enakovredno ameriškem. Prav tako je tudi Indija močno odvisna od uvoza surovin, zato išče dolgoročnega ponudnika nafte in zemeljskega plina²⁰ (The Tiger in Front, 2005, str. 15).

4.1.2 Politični in družbeni učinki

Z razvojem kitajskega gospodarstva se pojavlja več vrst političnih in družbenih učinkov, ki tako ali drugače vplivajo na svetovne odnose med državami. ZDA se bojijo novih napetosti zaradi morebitne odprave embarga na prodajo orožja Kitajski v prvem trimesečju leta 2005. Embargo na orožje je EU za Kitajsko uvedla leta 1989, ko je kitajska vojska krvavo zadušila proteste na Trgu nebeškega miru v Pekingu. Vendar ta dokument ni bil niti učinkovit niti pravno zavezujoč. Letno poročilo EU o izvozu orožja je namreč pokazalo, da je EU med letoma 2002 in 2003 skoraj podvojila prodajo orožja Kitajski. Leta 2002 ga je prodala za 210 milijonov evrov, leta 2003 pa kar za 416 milijonov evrov. Francija je leta 2003 odobrila za 171 milijonov evrov licenc za prodajo orožja Kitajski, Italija za 127 milijonov, Velika Britanija pa za 112 milijonov evrov (Odprava embarga na prodajo orožja Kitajski utegne izzvati nova trenja med EU in ZDA, 2005). Glavne zagovornice odprave embarga so tako prav Velika Britanija, Francija in Nemčija, ki se nadejajo donosnih poslov s Kitajsko, medtem ko mu nasprotujejo nekatere druge članice, zlasti skandinavske, ki se bojijo odziva domače javnosti. Problem, ki se pojavlja pri odpravi embarga, je predvsem nezadovoljivo obravnavanje človekovih pravic na Kitajskem. Nekatere države EU se hočejo zavarovati pred morebitnimi trenji s kodeksom obnašanja pri izvozu orožja, tako da bi EU dobila zagotovila, da druga stran kupljenega orožja ne bo uporabila za notranje zatiranje ali zunanjo agresijo. Vendar so kljub prepričevanju Kitajske, da njena nagla gospodarska in vojaška moč ne predstavlja nikakršne grožnje svetu, nekatere države nasprotnega mnenja. Kitajska si namreč močno prizadeva preprečiti odcepitev Tajvana in če ne bo šlo po mirni poti, je pripravljena uporabiti tudi orožje, ki ga že od leta 1995 kopiči na obali nasproti Tajvanu. 14.3.2005 je

---

¹⁸ Rusija je najprej obljubljala, da bo naftovod iz zahodne Sibirije potegnila na Kitajsko. Potem se je dolga leta obotavljala, ali naj naftovod raje spelje do Tihega oceana, saj bi tako lahko nafto prodajala tako Japonski kot Južni Koreji in celo ZDA. Japonska in Kitajska sta se spustili v pravo diplomatsko vojno za rusko nafto. V zadnjih dneh leta 2004 je postalo jasno, da je zmagala Japonska. Zaradi političnega dogovora bodo ruski naftarji sicer prodajali nafto kitajskim sosedom, a nič kaj radi, saj zaradi dragega prevoza ne bodo imeli prav velikega dobička (Čibej, 2005, str. 4). Vendar kljub temu poteka tudi sodelovanje med omenjenima državama, saj je Jukosova glavna proizvodna enota Juganskneftegaz ponudila nakup 20% deleža največji kitajski naftni družbi China National Petroleum Corporation (CNPC).

¹⁹ CNOOC, tretje največje naftno podjetje na Kitajskem, razmišlja o ponudbi za nakup več kot 13 milijard USD vrednega deleža svojega tekmeca Unocal iz ZDA. Kitajci želijo tako pridobiti velike zaloge naravnih virov, s katerimi bi lahko napajali svojo hitro industrializacijo in gospodarsko rast. Trije kitajski naftni velikani - CNOOC, Sinopec in Petrochina - so bili do sedaj dejavni predvsem v azijskih državah, vključno z Indonezijo, Tajsko, Bangladešem in Burmo (Največji kitajski nakup v ZDA, 2005, str. 23).

²⁰ Indija je januarja 2005 pridobila 20% delež razvijajočega se iranskega največjega obalnega naftnega polja, ki je voden in v 50% lasti kitajskega državnega podjetja Sinopec. To je še en dokaz, da med državama poteka rivalstvo.

kitajski parlament sprejel protiodcepitveni zakon, s katerim naj bi ukrotili težnje Tajvana po neodvisnosti. Zakon predvideva uporabo vojaške sile v primeru napada na Tajvan s strani kakšne druge države, v primeru uradne razglasitve neodvisnosti Tajvana in v primeru, če bi tajvanski politični voditelji za nedoločen čas odložili dialog o morebitni združitvi. Medtem ko Kitajska razume zakon kot krepitev in promocijo medsebojnih odnosov, mu Tajvan močno nasprotuje in meni, da ima zakon lahko negativne posledice na stabilnost regije. Na Nacionalnem ljudskem kongresu, ki se je pričel 5.3.2005, je Kitajska oznanila, da bo v tem letu povečala stroške za obrambo za 12,6%, to je na približno 30 milijard USD. Dejansko je poraba še večja (stroški za obrambo naj bi se dejansko povečali za 30 – 50 %), saj statistike ne vsebujejo kitajskega nakupa orožja v tujini in investiranja v vojaške raziskave in razvoj (The House of War?, 2005, str. 57-58). Na Kitajskem je glavni problem v tem, da ima vso oblast v rokah ena politična stranka – KPK, ki se pri svojih načrtih in njihovem uresničevanju ne ozira dosti na mnenje ljudskih množic.

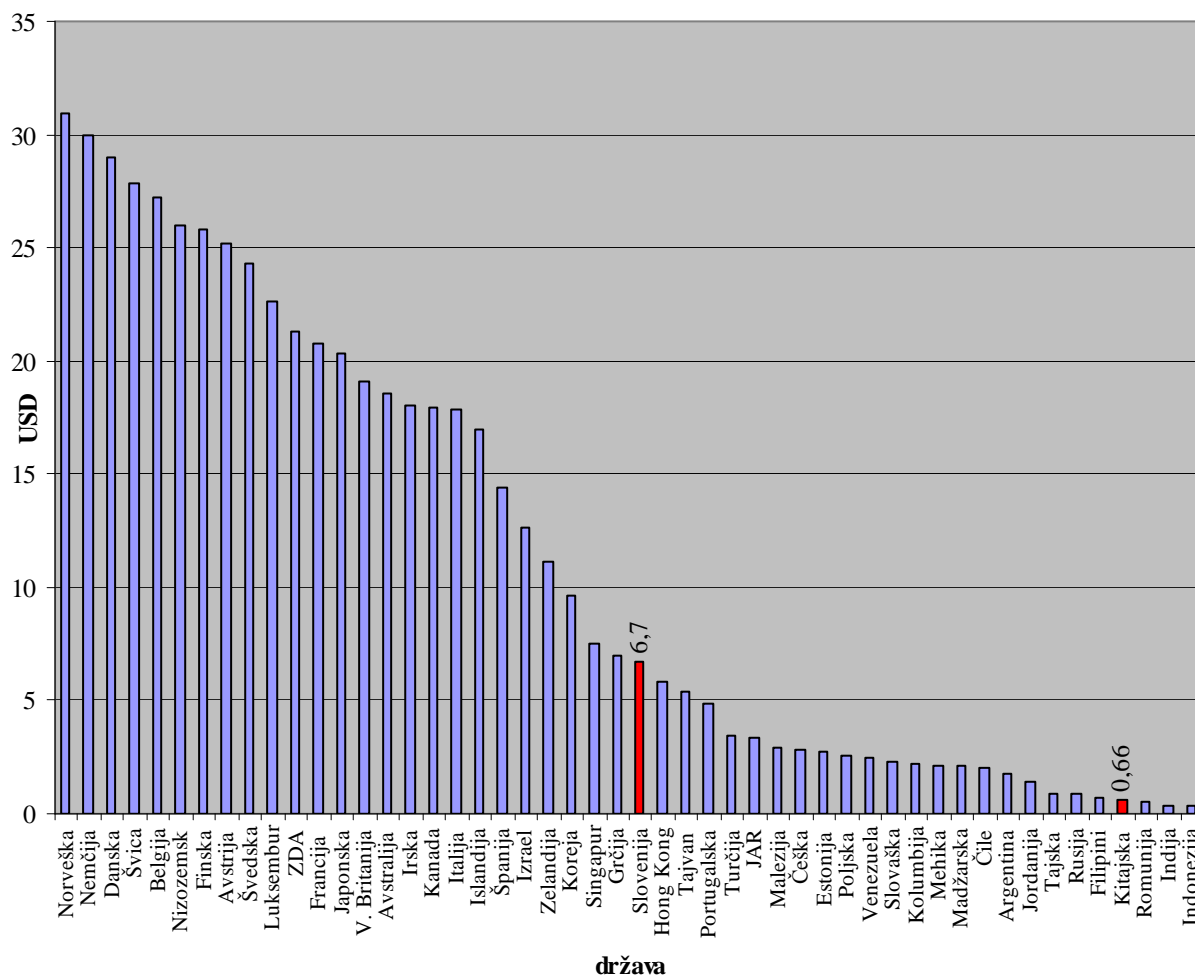
4.1.3 Slovenci in Kitajska

Tudi za Slovenijo velja, da je Kitajska na pohodu. Hitra rast kitajskega gospodarstva ima na naše gospodarstvo nedvomno velik vpliv, tako negativen kot pozitiven. Gre za hitro rastoči nabavni in potencialno največji prodajni trg, ki ga omejujejo pomanjkanje surovin, energije in finančnega servisa. Slovenija brez dvoma potrebuje kitajski trg. Posredno bomo na Kitajskem lahko zniževali stroške lastnih izdelkov in storitev ter tako izboljševali konkurenčnost lastne ponudbe. Ker smo na Daljnem vzhodu dokaj neprepoznavni, bi nam z uspehom na Kitajskem kot največji državi tega področja in vodilni gospodarski sili lažje in hitreje uspelo tudi na drugih tamkajšnjih trgih, na primer na Japonskem, v Indoneziji, Južni Koreji itd. Spremembe naj bi bile pozitivne predvsem z vidika ponudbe in ugodnejših cen, negativne pa zagotovo na področju zaposlovanja v domači industriji, kjer bi lahko prišlo do množičnih odpuščanj zaposlenih (Avberšek, 2005, str. 22-25). Globalizacija je namreč prinesla ekonomsko zakonitost, da lahko preproste proizvodne procese opravi tudi nekvalificirana delovna sila v drugih državah, in sicer po precej nižji ceni dela od tiste, ki velja v Sloveniji. Zato bodo nekvalificirani delavci v Sloveniji v prihodnje zelo težko dobili službo. Če jo bodo že dobili, bo zelo slabo plačana. Obstajajo namreč precejšnje razlike v povprečni bruto plači na uro zaposlenega delavca med Slovenijo in Kitajsko. Leta 2003 je ta v predelovalnih dejavnostih v Sloveniji znašala 6,7 USD, medtem ko je bila na Kitajskem le 0,66 USD. Razlika med slovensko in kitajsko povprečno bruto plačo na uro v predelovalnih dejavnostih je bila kar desetkratna. Najvišja je bila na Norveškem (30,9 USD) in najnižja v Indoneziji (0,33 USD). Zaradi previsokih stroškov dela nekvalificirane delovne sile postaja tehnološko preprosta proizvodnja v Sloveniji vse bolj nerentabilna, podjetja zapirajo nekonkurenčne proizvodne programe, jih selijo v tujino in odpuščajo zlasti nekvalificirano delovno silo.

Zaradi navedenih razlogov je med najbolj ogroženimi panogami v Sloveniji prav tekstilna industrija. Dejstvo je, da enako kot evropska lahko tudi slovenska podjetja preživijo le, če se

bodo znala povezati v proizvodno razvojna partnerstva in uravnavati modne trende, na katere bo pripravljena vsa proizvodna veriga. Znati se bodo morala organizirati v vseevropskem prostoru, ki poleg EU vključuje tudi Romunijo, Bolgarijo, Turčijo, in biti sposobna razvijati in proizvajati nove izdelke s posebnimi lastnostmi (Avšič, 2005, str. 7).

Slika 11: Povprečna bruto plača na uro zaposlenega v predelovalnih dejavnostih leta 2003

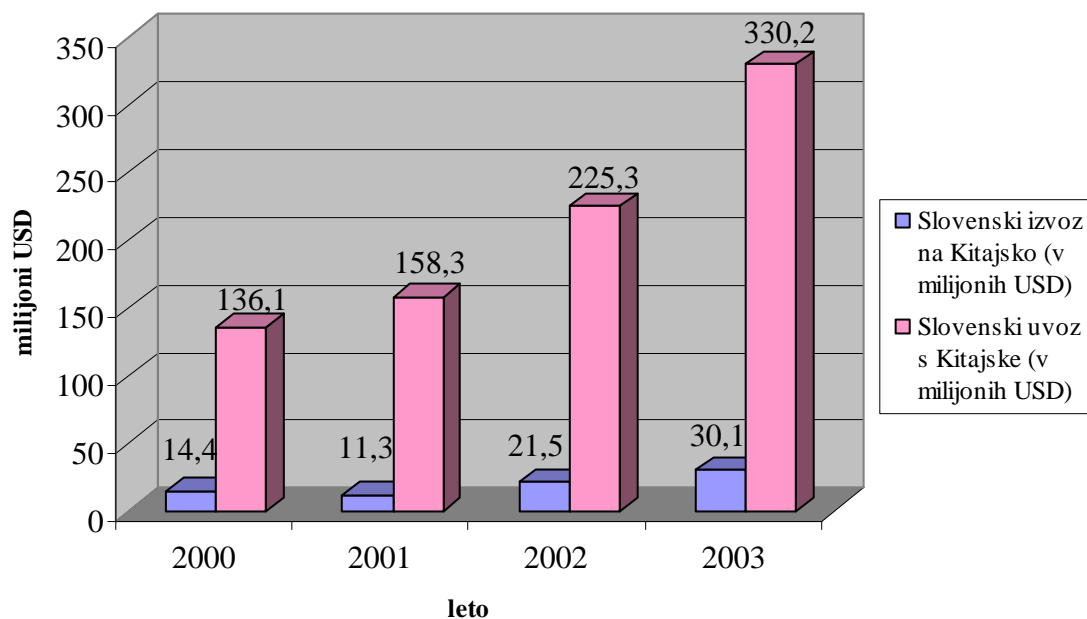
Vir: Kovač, 2005, str. 8.

Kitajska kot hitro rastoči trg, ki temeljito sooblikuje svetovno gospodarstvo, je za slovenska podjetja zanimiva kot naložbena lokacija, nabavni in izvozni trg. Veliko slovenskih podjetij se je že odločilo za naložbo na Kitajskem, vedno več jih za to izraža zanimanje in namero. Poleg predelovalnih dejavnosti postajajo vse pomembnejše tudi storitve, predvsem v transportu in logistiki, varstvu okolja, razgradnji materialov in podobno. Vendar se morajo podjetja pri naložbah na Kitajskem zavedati, da so vsi strateški sektorji tesno pod nadzorom države (varstvo okolja, distribucija energije, visoke tehnologije).

Namen slovenskih podjetij pri širitvi na kitajski trg je (Strategija nastopa slovenskega gospodarstva na kitajskem trgu, 1999, str. 7):

- povečati izmenjavo tehnologij s kitajskimi podjetji,
- povečati skupna vlaganja v obeh smereh,
- povečati skupno proizvodnjo za kitajski in druge trge,
- spremljati kitajski gospodarski razvoj in povezovanje z EU,
- pospešiti skupen razvoj slovenskega in kitajskega podjetništva v povezavi s programi EU,
- pospešiti skupen razvoj tehnologije v okviru znanstveno-tehničnega sodelovanja,
- dopolnitev institucionalnih okvirov sodelovanja med državama, na primer s sklenitvijo transportnega sporazuma,
- preučiti možnosti regionalne usmeritve slovenskega gospodarstva na Kitajskem in izkoristiti ugodne pogoje za nastop v gospodarskih conah in pri projektih v srednji in zahodni Kitajski,
- okrepiti podporo države pri nastopu slovenskega gospodarstva na Kitajskem in
- podpreti ustanavljanje predstavništev slovenskih podjetij na Kitajskem.

Slika 12: Slovenska blagovna menjava s Kitajsko med leti 2000 in 2003

Vir: Kenda, 2005a, str. 27.

V slovensko-kitajski blagovni menjavi prevladuje predvsem uvoz. V zadnjih letih je bil vsaj desetkrat večji od izvoza. Število izvoznih podjetij (okoli 130) je veliko manjše od števila uvoznikov (okoli 2800), med katerimi prevladujejo Metro, d.d., Mercator, d.d., Magistrat International, d.d., Engrotuš, d.o.o., Hervis, d.o.o. in druge. Slovenija s Kitajske uvaž

surovine in končni izdelki. V izvozu prevladujejo predvsem avtomobilski deli in materiali zanje, izdelki elektronske in elektroindustrije ter farmacevtski izdelki in usnje.

5 MOŽNE SMERI RAZVOJA KITAJSKJE V PRIHODNOSTI

Kakšna bo smer razvoja Kitajske v prihodnosti, je močno odvisno od nadaljnje širitve reform in načina izvajanja razvojne politike. Te reforme so predvsem izgradnja fleksibilnega trga s prestrukturiranjem državnih podjetij, finančnega sistema, trga dela in cen naravnih dobrin. Vlada mora poskrbeti za pravno in socialno okolje, izgradnjo primerne infrastrukture in za integracijo v svetovno gospodarstvo ter mednarodne finančne trge. Glede na uspešnost izvajanja naštetih pogojev lahko predvidimo različne možne smeri razvoja.

5.1 PRVA MOŽNA SMER RAZVOJA: USPEŠNA TRANZICIJA K TRŽNEMU GOSPODARSTVU

Najboljša prihodnost za Kitajsko in njene tuje investitorje bi bila po mojem mnenju uspešno zaključena tranzicija k tržno usmerjenemu in na privatni lastnini zasnovanemu gospodarstvu. Ta scenarij primerja Kitajsko s sosednjo Japonsko, kjer se je gospodarstvo v nekaj desetletjih spremenilo iz statusa tretjega sveta v enega izmed svetovnih vodij. Tržne reforme naj bi se nadaljevale z dosedanjo hitrostjo. Uspešnost Hong Konga naj bi služila kot model in spodbuda za nadaljnji razvoj. Tajvan naj bi prav tako pridobil z naraščajočim liberalnim gospodarskim okoljem na celini. Tudi ob nepopolni politični enotnosti bi tesnejše gospodarske in kulturne vezi prekinile obdobje nasprotujočega si razpoloženja. To naj bi vladne ljudi na celini prepričalo o nepotrebni uporabi vojaške moči za njuno združitev. Prosta trgovina med celino in Tajvanom bi bila prednostna za obe strani. Prihranjeni bi bili transakcijski stroški trgovanja preko posrednikov. Povečana mobilnost kapitala in dela bi omogočila razvijanje regionalne specializacije.

Stabilno politično okolje naj bi privedlo do tega, da se bo na celini ustalilo še več ameriških, evropskih, japonskih in korejskih multinacionalnih podjetij, pogosto z visoko stopnjo tehnološke razvitosti. Posledica tega naj bi bila izboljšana struktura managementa in lastništva v kitajskih podjetjih zaradi večje konkurenčnosti v mednarodnem okolju. Učinkovit kapitalski trg naj bi zmanjšal prednosti družinsko vodenih podjetij (glej Tab. 2, na str. 16). Velika podjetja namreč lažje zberejo kapital in si pridobivajo moč s pomočjo modernih investicijskih kanalov, zato si tudi močno prizadevajo k ohranitvi političnih in gospodarskih reform na Kitajskem.

Stabilno politično okolje naj bi omogočilo razvoj demokracije, kar bi zmanjšalo mednarodni pritisk in izboljšalo odnose Kitajske z ostalimi vodilnimi svetovnimi državami. Na dolgi rok bi se s povečanim dohodkom na prebivalca izboljšal tudi življenjski standard ljudi.

Po tem scenariju bi Kitajska postala ena izmed štirih svetovnih velesil – Kitajska, Evropa, ZDA in Japonska. Največja konkurenca bi zagotovo prevladovala na gospodarskem, tehnološkem, političnem in vojaškem področju.

Navedena pot razvoja nikakor ne more biti uresničena hitro in avtomatično. Kitajska dolgoročno politična stabilnost je odvisna od zmožnosti oblasti ohranjati ekonomsko rast, ukrotiti inflacijo in zmanjšati brezposelnost. Nekateri se bojijo, da bo prehod od nadpovprečno hitre rasti gospodarstva k normalni rasti spremenil optimistična pričakovanja, ki so danes temelj podjetniške energije na Kitajskem. Potrebna je tudi celovitejša izgradnja infrastrukture, da bi trg lahko nemoteno deloval. Blaginja nikakor ni z lahkoto pridobljena.

5.2 DRUGA MOŽNA SMER RAZVOJA: VRNITEV H KOLEKTIVIZMU

Vrnitev h kolektivizmu bi bila za podjetja, ki investirajo na Kitajsko, prava nočna mora. Dejstvo je, da je tranzicija proces, ki v tako veliki državi, kot je Kitajska, zahteva svoj čas. Kitajska še vedno ostaja kolektivistična država kljub hitri transformaciji gospodarstva vzdolž obale. Predstavniki KPK bi utegnili nadaljevati z izvajanjem monopola politične kontrole. Obdržali bi odločilno avtoriteto nad ekonomsko politiko. Obsežni sistem birokracije bi še naprej izvajal kontrolo pri uresničevanju sprememb in odločitev. Mnogi člani KPK so namreč še danes močno prepričani v pravilnost ideologije komunizma in dvomijo v uspešnost sprememb, ki so se zgodile na Kitajskem po letu 1978 (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 228). Mnogi izmed njih članstvo v KPK razumejo kot ohranjanje in razvijanje osebnih poznanstev, kar jim omogoča prednostni položaj pri dobivanju podpore za svoja podjetja. V državi, kjer je dovoljena birokratska razporeditev dela, kapitala, energije in posla, so prava poznanstva odločilna za uspešnost podjetij.

Po tem scenariju nadaljevanje reform močno ogroža moč KPK, zato naj bi država zatrla vsak poskus uvajanja novosti. V nekaj desetletjih bi država zopet prevzela nadzor nad sektorjem industrije in bi dovolila le omejeno privatizacijo na področju kmetijstva. Končala bi se tudi širitev PEC.

Hiter preobrat ekonomske politike bi prestrašil večino tujih investitorjev, zato bi ti razmišljali o preselitvi kapitala v druge, tujim investicijam bolj naklonjene države. Kitajske oblasti bi bile prisiljene omejiti odtok denarja, materiala in ljudi. Gospodarska rast bi se ustavila, država bi zapadla v recesijo. Znižal bi se življenjski standard, podjetja bi zato zmanjšala stopnjo rasti proizvodnje, zmanjšala bi se tudi vrednost tamkajšnjih investicij.

Vrnitev h kolektivizmu Kitajske ne bi povzdignila na raven primerljivih svetovnih gospodarstev, kot so ZDA, Japonska in Evropa. Investicijski kapital bi se preusmeril na druga področja razvijajočih se držav na svetu. S tem bi močno pridobila na pomenu Indija, ki ima

možnost postati namestnik celinske Kitajske. Kombinacija številčnosti prebivalstva, delujočega pravnega sistema, izobraženih ljudi in modernih managerskih metod lahko Indijo privede do enega izmed glavnih dejavnikov v svetovnem gospodarstvu. Sicer pa se bo to verjetno zgodilo ob kateremkoli scenariju razvoja Kitajske, saj ima Indija svojo lastno razvojno dinamiko.

5.3 TRETJA MOŽNA SMER RAZVOJA: NARAŠČAJOČA SPREMENLJIVOST VODI K RAZDROBITVI DRŽAVE

Čeprav statistike kažejo veliko skupno rast, je razvoj posameznih delov Kitajske zelo neenakomeren. Obstajajo precejšnje razlike med provincami znotraj države in obalnimi območji. Del razlike lahko pojasnimo z obstojem prednosti naravnih virov, ki so podkrepljeni še s prednostno davčno politiko in posebnimi spodbudami za tuje investicije. Notranje in zahodne province so zaradi svoje lege in nerodovitnosti za to prikrajšane (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 233). Nesorazmernost provinc se krepi s prenašanjem moči od centralne vlade na regionalne oblasti. Po tem scenariju naj bi se država razdelila na dve območji kot rezultat socialnega pritiska vedno večje gospodarske neenakosti. »Zunanja regija« naj bi vsebovala Tibet, Mongolijo, Xinjiang in severovzhodno Mandžurijo. Vsako od teh območij se po jeziku, kulturi, veri in etnični pripadnosti močno razlikuje od bolj homogene »notranje regije«, ki vsebuje kitajsko južno in vzhodno obalo. Ker bi bila moč centralne vlade vse manjša, bi nastal močan pritisk k razdelitvi države na dve območji. Obstaja tudi težnja po osamosvajanju posameznih provinc znotraj teh dveh območij, zlasti Tibeta.

Menim, da bi ta scenarij lahko povzročil dramatične politične posledice, če bi osrednja oblast skušala z vojaško in policijsko prisilo zadržati razcepitev Kitajske. To bi ustvarilo hude antiregionalne težnje z velikimi napetostmi in notranjimi spopadi. Centralna oblast bi utegnila iskati možnosti večjega poenotenja z agresijo navzven, zlasti do Tajvana, kar bi ustvarilo krizno situacijo v svetovnem okviru.

Na dolgi rok bi razkroj Kitajske na posamezne države lahko prinesel tudi veliko prednosti. Lahko bi nastala regija z več državami z dinamičnim medsebojnim trgovanjem. Posamezne države ne bi bile vezane na centralno oblast, zato bi lahko uvajale bolj prilagojene gospodarske in politične reforme ter med seboj tekmovala za pridobitev tujega kapitala.

SKLEP

Kitajska je vznemirljiva poslovna priložnost v globalnem gospodarstvu. To velja danes in bo še bolj veljalo v bližnji prihodnosti. Nobena druga regija ne vsebuje tako učinkovite povezave fizičnih, finančnih in človeških virov. Morda lahko deloma z njo tekmuje le Indija, čeprav državi prej kot v tekmovalnosti vidita prihodnost v medsebojnem gospodarskem sodelovanju. Posameznik lahko z lahkoto potrdi dejstvo o velikem pomenu daljne civilizacije. Z vidika svetovne zgodovine je Kitajska pomembnejša kot izumiteljica, po kateri so se oz. se še vedno rade zgledujejo velike zahodne civilizacije. Smodnik, kompas, ura, navtika – to je le nekaj izumov, ki prihajajo iz te dežele. V nasprotju s civilizacijami antičnega Egipta, Grčije in Rima kitajska civilizacija, ki je bila njihov sodobnik, obstaja še danes.

Zaradi svojih številnih še neizkoriščenih potencialov in želje po čim boljšem razvoju bo Kitajska tudi v prihodnosti interesno območje investorjev z vsega sveta. Prav vstop v WTO in pričakovana liberalizacija pri še zadnjih zavarovanih tržnih segmentih predstavljajo pomembne impulze za narodno gospodarstvo. Poleg pozitivnih ne smemo zanemariti tudi negativnih posledic gospodarskega razvoja. Državna podjetja, ki zaradi korupcije in prihoda tujega kapitala ne bodo več konkurenčna, predstavljajo veliko oviro za nadaljnji razvoj. Potrebno je tudi dodobra urediti pravosodje. Prav tako je neugodna politična situacija, ki s pretiranim nadzorom in netransparentnostjo delovanja predstavlja najbolj kritično točko v prihodnosti. Po eni strani je vse usmerjeno k ekonomskemu sodelovanju s tujino, po drugi strani so razen gospodarske preobrazbe nezaželene vse spremembe v političnem in socialnem sistemu. Prav v slednjem je to skoraj nemogoče, saj so turizem, izmenjava študentov in telekomunikacija dodali neizbrisen pečat pri preobrazbi dežele. Le ob rešitvi teh problemov bo kitajski trg ostal privlačen za tuje naložbe, kar predstavlja temelj nadaljnega razvoja.

Danes je Kitajska na poti, ko bi lahko ponovno uveljavila svoje veliko ime. To ji po mojem mnenju lahko uspe, saj je dovzetna za politične in ekonomske interese Zahoda, kako bolje razumeti odvijajoči se razvoj na doslej eksotičnem delu Zemlje. In kot pravi Liu Tonglin: »Za kitajsko gospodarstvo je prihodnost svetla, toda breme veliko in pot dolga« (Hughes, Weidenbaum, 1996, str. 5). Prav naslednja leta, v katerih naj bi prišlo do ustaljenega tržnega gospodarstva in še intenzivnejšega vključevanja na svetovni trg, bodo odločilno vplivala na to, ali se bo ta dežela uspela postaviti po robu vsem že razvitim državam in postati stvarna »tovarna sveta« ali pa bodo socialni in politični konflikti deželo destabilizirali in ji onemogočili nadaljnji razvoj.

LITERATURA

1. Abegglen C. James: *Sea Change*. New York : The Free Press, 1994. 290 str.
2. Anderson Ewan et al.: *Economic power in a changing international System*. London/New York : Cassel, 2000. 230 str.
3. Avberšek Alenka: Dve kitajski zgodbi. *Podjetnik*, Ljubljana, 14 (2005), 1, str. 22-25.
4. Avšič Vera: V boju s Kitajci je mogoče preživeti. *Delo*, Ljubljana, 7.2.2005, str. 7.
5. Baković Zorana: V temi je vsaka mačka črna. *Delo* (Sobotna priloga), Ljubljana, 22.1.2005, str. 28.
6. Baković Zorana: Kitajska za zmerno rast. *Delo*, Ljubljana, 7.3.2005a, str. 28.
7. Baković Zorana: Made in China brez samoomejitev. *Delo*, Ljubljana, 12.3. 2005b, str. 17.
8. Beck Ulrich: *Was ist Globalisierung?*. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1998. 269 str.
9. Bell Michael W. et al.: *China at the Threshold of a Market Economy*. Occasional Paper. Washington : IMF, 1993. 88 str.
10. Blejer Mario et al.: *China Economic Reform and Macroeconomic Management*. Washington : IMF, 1991. 28 str.
11. Budal Martina: Partnerstvo med Kitajsko in Evropo. *Večer*, Maribor, 22.3.2005.
12. Cardoso Eliana, Shahid Yusuf: *Red Capitalism : Growth and Inflation in China*. Challenge, Singapore, 1.5.1994, str. 49-56.
13. *Champ or Chump?*. *The Economist*, London, 11.12.2004, str. 54.
14. Chu Baotai: *Chinese Foreign Ventures Law: Questions and Answers*. 1st edition. Beijing : Foreign Languages Press, 1986. 281 str.
15. Čibej Boris: Kitajsko-japonska simultanka. *Delo*, Ljubljana, 12.1.2005, str. 4.
16. *Dumping Tung*. *Economist.com / Global Agenda*, London. [URL: http://www.economist.com/agenda/displayStory.cfm?story_id=3714610], 2.3.2005.
17. EU postala največja trgovinska partnerica Kitajske. *Finance*, Ljubljana, 10.1.2005.
18. Feher Christine: *Chinas wirtschaftlicher Transformationsprozeß: Diplomarbeit*. Wien : Wirtschaftsuniversität Wien, 1997. 108 str.
19. Fung K.C.: *Accounting for Chinese Trade: Some National and Regional Considerations*. NBER working papers. 55 str. [URL: <http://papers.nber.org/papers/W5595>], 1996.
20. Graham M. Edward, Wada Erika: *Foreign Direct Investment in China*. 29 str. [URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=300884], 2001.
21. Herrmann-Pillath Carsten: *Marktwirtschaft in China*. Opladen : Leske + Budrich, 1995. 177 str.
22. Hughes Samuel, Weidenbaum Murray: *The Bamboo Network*. New York : The Free Press (Martin Kessler Books), 1996. 264 str.
23. Jenko Miha: Janša ima karizmo in v nasprotju z Drnovškom tudi vizijo. *Delo* (Sobotna priloga), Ljubljana, 22.1.2005, str. 4-6.

24. Kelley Lane, Shenkar Oded: *International Business in China*. London, New York : Routledge, 1993. 264 str.
25. Kenda Albina: Kitajski tekstil ne da spati ne EU ne ZDA. *Finance*, Ljubljana, 8.12.2004, str. 11.
26. Kenda Albina: Gorenje bo početverilo nabavo na Daljnem vzhodu. *Finance*, Ljubljana, 31.1.2005, str. 28.
27. Kenda Albina: Naložbeno privlačni industrijski parki. *Finance*, Ljubljana, 31.1.2005a, str. 27.
28. Koch Eckart: *Globalisierung der Wirtschaft: Über Weltkonzerne und Weltpolitik*. München : Vahlen, 2000. 217 str.
29. Korošec Breda: Transformacija ekonomskega sistema Kitajske. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1994. 59 str.
30. Kovač Stanislav: Kitajsko svarilo Sloveniji. *Finance*, Ljubljana, 16.3.2005, str. 8-9.
31. Kramžar Barbara: Senatorski napad na prepoceni juan. Delo, Ljubljana, 8.4.2005, str. 28.
32. Kuzem Maja: Transformacija kitajskega gospodarstva. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 47 str.
33. Lemoine Françoise: FDI and the Opening up of China's Economy. CEPII. 98 str. [URL: <http://www.cepii.fr/anglaisgraph/workpap/summaries/2000/wp00-11.htm>], 2001.
34. Luo Yadong: *Multinational Corporations in China*. Kopenhagen : Copenhagen Business School Press, 2000. 381 str.
35. Mander Jerry, Goldsmith Edward: *Schwarzbuch Globalisierung*. München : Riemann, 2002. 523 str.
36. Največji kitajski nakup v ZDA. Delo, Ljubljana, 10.1.2005, str. 23.
37. Na Kitajsko se steka vse več tujih neposrednih investicij. *Finance*, Ljubljana, 14.12.2004.
38. No Sign of a Landing. *The Economist*, London, 29.1.2005, str. 49-50.
39. Odprava embarga na prodajo orožja Kitajski utegne izzvati nova trenja med EU in ZDA. *Finance*, Ljubljana, 19.1.2005.
40. Petar Ilić: Močna in obenem ranljiva. Večer, Maribor, 27.1.2005.
41. Pudgar Avgust: Tektonski premiki v Aziji. Delo, Ljubljana, 27.1.2005, str. 22.
42. Rijavec Gregor: Vpliv vhodnih tujih neposrednih investicij na zunanjo trgovino Kitajske. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 46 tbl.
43. Roberts Dexter et al.: Let The Retail Wars Begin. *Business Week*, New York, 24.1.2005, str. 26-27.
44. Seitz Konrad: *China- eine Weltmacht kehrt zurück*. Berlin : Siedler Verlag, 2000. 447 str.
45. So Hard to be Friends. *The Economist*, London, 26.3.2005, str. 23-25.
46. Storey Robert et al.: *China*. Hawthorn : Lonely Planet Publications, 1998. 112 str.
47. The House of War?. *The Economist*, London, 12.3.2005, str. 57-58.

48. The Road to Riches. The Economist, London, 31.12.1999, str. 10-12.
49. The Tiger in Front. The Economist, London, 5.3.2005, 16 str.
50. Trobec-Pahor Mateja: Vloga kitajskih izseljencev v jugovzhodni Aziji s poudarkom na Kitajski. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1997. 53 str.
51. Wilson Dick: China: The Big Tiger. London : Abacus, 1996. 547 str.
52. Zhang Kevin Honglin: What Attracts Foreign Multinational Corporations to China?. 346 str. [URL: <http://cep.oupjournals.org/cgi/reprint/19/3/336.pdf>], 2001.

VIRI

1. China Data Profile. [URL: <http://devdata.worldbank.org/external/CPProfile.asp?SelectedCountry=CHN&CCODE=CHN&CNAME=China&PTYPE=CP>], 10.4.2005.
2. China Economy Statistic and Analysis. [URL: <http://www.chinaus.net/CHINAECONOMY.htm>], 22.3.2005.
3. China's Map. [URL: http://go.hrw.com/atlas/norm_htm/china.htm], 30.10.2004.
4. Chinaproducts.com. [URL: <http://www.chinaproducts.com/eng2/content/contf1664.php>], 14.3.2005.
5. China's Rapid Transformation: The Role of FDI. [URL: http://www.aucegypt.edu/academic/econ/FDI_PAPER.HTM#_edn7], 16.3.2005.
6. China: Special Economic Zones. [URL: http://www.wordiq.com/definition/Image:China_SEZ.jpg], 30.10.2004.
7. China Statistical Yearbook 2004. [URL: http://www.chisinfo.com/sample_page_1.pdf], 4.4.2005.
8. Chinese Cities and Province. [URL: <http://www.chinatoday.com/city/a.htm>], 8.4.2005.
9. Economist Intelligence Unit. [URL: <http://www.economist.com/countries/China/profile.cfm?folder=Profile-Economic%20Data>], 5.2.2005.
10. EconStats. [URL: http://www.econstats.com/index_gl.htm], 9.4.2005.
11. Political Structure. [URL: <http://www.economist.com/countries/China/profile.cfm?folder=Profile%20Political%20Structure>], 11.3.2005.
12. Predstavitev države. [URL: http://www.izvoznookno.si/podatki_o_drzavah.php?akcija=&menu=podatki&podnaslov=&drzava_ID=2002052713504630&podnaslov=&tip=&tip2=&menu=podatki], 8.4.2005.
13. Strategija nastopa slovenskega gospodarstva na kitajskem trgu. Ljubljana : GZS, MEOR, Urad za gospodarsko promocijo in tuje investicije, Ministrstvo za znanost in tehnologijo, 1999. 34 str.
14. The Importance of Overseas Chinese. [URL: <http://www.library.ohiou.edu/subjects/shao/oc.htm>], 31.10.2004.
15. Three Gorges Dam. [URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Three_Gorges_Dam], 9.4.2005.

PRILOGE

PRILOGA A: ZGODOVINSKI PREGLED KITAJSKE OD ZAČETKOV DO DANES	2
TABELA 1: ZGODOVINSKI PREGLED KITAJSKE	2
PRILOGA B: NTI NA KITAJSKEM.....	3
SLIKA 1: DELEŽ NTI NA KITAJSKEM PO SEKTORJIH V LETU 1996	3
TABELA 2: VREDNOST NTI NA KITAJSKEM MED LETI 1979 IN 2002	4
TABELA 3: TOK NTI NA KITAJSKEM MED LETI 1987 IN 1998 PO POSAMEZNIH PROVINCAH.....	5
PRILOGA C: PRIMERJAVA STROŠKOV DELA V IZBRANIH DRŽAVAH.....	6
SLIKA 2: PRIMERJAVA STROŠKOV NA URO DELA V IZBRANIH DRŽAVAH MED LETI 2000 IN 2003 V USD	6
PRILOGA D: DIPLOMANTI NA KITAJSKEM.....	6
TABELA 4: PRIMERJAVA ŠTEVILA DIPLOMANTOV PO POSAMEZNIH PODROČJIH IZOBRAŽEVANJA V OBDOBJU MED LETI 1980, 1985, 1990 IN 1995	6
PRILOGA E: BDP NA KITAJSKEM.....	7
TABELA 5: GIBANJE REALNE RASTI BDP NA KITAJSKEM V OBDOBJU MED LETI 1978 IN 2004	7
PRILOGA F: VODILNE VELEBLAGOVNICE NA KITAJSKEM.....	8
SLIKA 3: VODILNI DOMAČI IN TUJI IMETNIKI VELEBLAGOVNIC NA KITAJSKEM.....	8
PRILOGA G: KITAJSKI IZSELJENCI	8
TABELA 6: KITAJSKI IZSELJENCI PO DRŽAVAH BIVANJA V 1990-TIH LETIH	8
SEZNAM KRATIC	9
SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	9

PRILOGA A: Zgodovinski pregled Kitajske od začetkov do danes

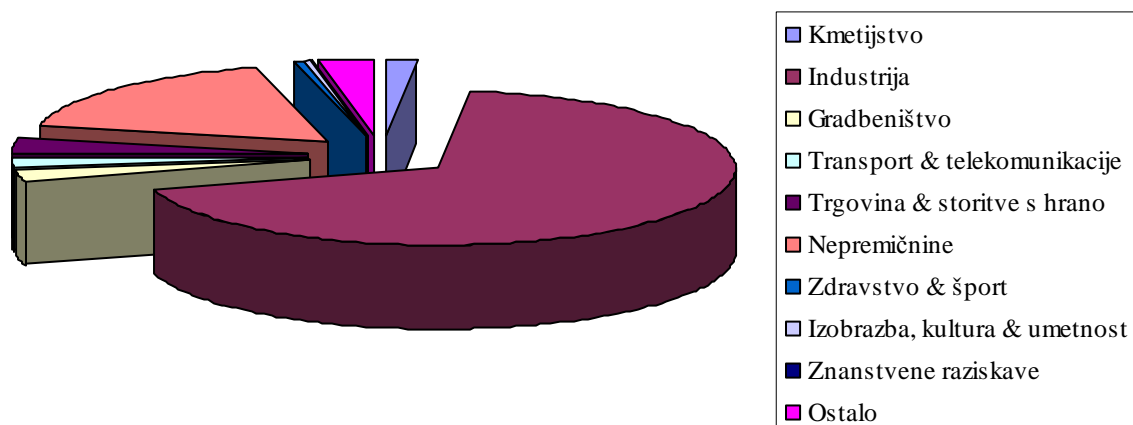
Tabela 1: Zgodovinski pregled Kitajske

Xia	2200-1700 pr.n.št.
Shang	1700-1100 pr.n.št.
Zhou	1100-221 pr.n.št.
Qin	221-207 pr.n.št.
Han	206 pr.n.št.-220 po.n.št.
Tri dinastije	220-280
Jin	265-420
Severne in Južne dinastije	386-581
Sui	589-618
Tang	618-907
Pet dinastij	907-960
Liao	916-1125
Song	960-1279
Zahodni Xia	1038-1227
Jin	1115-1234
Yuan	1271-1368
Ming	1368-1644
Qing	1644-1911
Republika Kitajska	1911-1949
Ljudska republika Kitajska	1949

Vir: Storey, 1998, str. 20.

PRILOGA B: NTI na Kitajskem

Slika 1: Delež NTI na Kitajskem po sektorjih v letu 1996

Vir: Luo, 2000, str. 18.

Tabela 2: Vrednost NTI na Kitajskem med leti 1979 in 2002

Leto	NTI (v milijardah USD)	Število odobrenih projektov
1979-1982	1,77	920
1983	0,92	638
1984	1,42	2166
1985	1,96	3073
1986	2,24	1498
1987	2,31	2233
1988	3,19	5945
1989	3,39	5779
1990	3,49	7273
1991	4,37	12978
1992	11,01	48764
1993	27,52	83437
1994	33,77	47549
1995	37,52	37011
1996	41,73	24556
1997	45,26	21001
1998	45,46	19799
1999	40,32	16918
2000	40,72	22347
2001	46,84	/
2002	49,31	/

Opomba: NTI vsebujejo podjetja s skupnim vlaganjem, podjetja s pogodbenim skupnim vlaganjem, podjetja v popolni tuji lasti, NTI v delnicah ter skupna raziskovanja.

Vir: China's rapid transformation: the role of FDI, 2005.

Tabela 3: Tok NTI na Kitajskem med leti 1987 in 1998 po posameznih provincah

Provinca	Tok NTI 1987-1990 (v milijonih USD)	Delež (v %)	Tok NTI 1991-1994 (v milijonih USD)	Delež (v %)	Tok NTI 1995-1998 (v milijonih USD)	Delež (v %)
Obalna regija	951,898	91,42	6.838,578	88,31	14.927,337	87,21
Peking	119,353	11,46	270,619	3,49	671,653	3,92
Tianjin	24,335	2,34	188,145	2,43	829,833	4,85
Šanghaj	117,542	11,29	698,284	9,02	1.504,776	8,79
Hebei	9,037	0,87	113,641	1,47	414,259	2,42
Liaoning	51,210	4,92	340,395	4,40	769,867	4,50
Shandong	34,505	3,31	553,170	7,14	1.021,904	5,97
Jiangsu	38,841	3,73	881,471	11,38	2.205,757	12,89
Zhejiang	15,380	1,48	256,280	3,31	559,972	3,27
Fujian	80,038	7,69	864,027	11,16	1.653,257	9,66
Guangdong	412,930	39,66	2.226,949	28,76	4.658,924	27,22
Hainan	33,076	3,18	254,991	3,29	326,678	1,91
Guangxi	15,651	1,50	190,606	2,46	310,457	1,81
Notranja regija	89,359	8,58	905,333	11,69	2.189,459	12,79
Jilin	2,667	0,26	64,017	0,83	166,225	0,97
Heilongjiang	9,951	0,96	69,011	0,89	227,683	1,33
Notranja Mongolija	0,353	0,03	7,551	0,10	28,793	0,17
Shanxi	1,889	0,18	16,013	0,21	71,535	0,42
Anhui	2,326	0,22	68,739	0,89	170,033	0,99
Jianxi	2,165	0,21	58,587	0,76	153,543	0,90
Henan	12,218	1,17	91,167	1,18	231,195	1,35
Hubei	7,425	0,71	138,575	1,79	312,592	1,83
Hunan	2,765	0,27	90,908	1,17	296,850	1,73
Sichuan	7,164	0,69	167,507	2,16	246,205	1,44
Guizhou	1,756	0,17	13,370	0,17	18,353	0,11
Yunnan	1,790	0,17	32,611	0,42	60,171	0,35
Tibet	0,000	0,00	0,000	0,00	0,000	0,00
Shaanxi	32,361	3,11	54,983	0,71	157,842	0,92
Gansu	1,498	0,14	13,119	0,17	23,402	0,14
Qinghai	0,000	0,00	1,081	0,01	1,143	0,01
Ningxia	0,241	0,02	6,540	0,08	6,287	0,04
Xinjiang	2,790	0,27	11,554	0,15	17,707	0,10

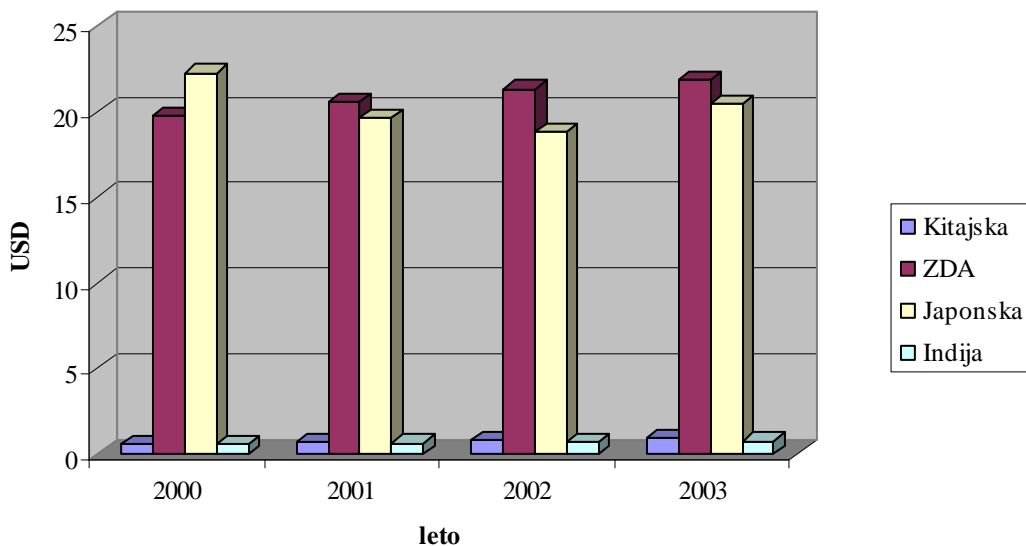
Opomba: Akumulirana vrednost določenega obdobja v milijonih USD po tekočih cenah.

Vir: Zhang, 2001, str. 339.

PRILOGA C: Primerjava stroškov dela v izbranih državah

Slika 2: Primerjava stroškov na uro dela v izbranih državah med leti 2000 in 2003 v USD

Vir: Economist Intelligence Unit, 2005.

PRILOGA D: Diplomanti na Kitajskem

Tabela 4: Primerjava števila diplomantov po posameznih področjih izobraževanja v obdobju med leti 1980, 1985, 1990 in 1995

Leto	Inženirstvo	Naravoslovje	Medicina	Kmetijsvo	Ekonomija	Ostalo	Vsi programi
1980	44.164	8.421	17.656	5.258	1.268	69.868	146.635
1985	97.672	18.531	29.190	20.718	24.139	126.134	316.384
1990	195.841	28.937	42.881	33.413	66.380	246.162	613.614
1995	295.839	100.566	55.711	32.975	119.042	201.264	805.397

Vir: Feher, 1997, str. 59.

PRILOGA E: BDP na Kitajskem

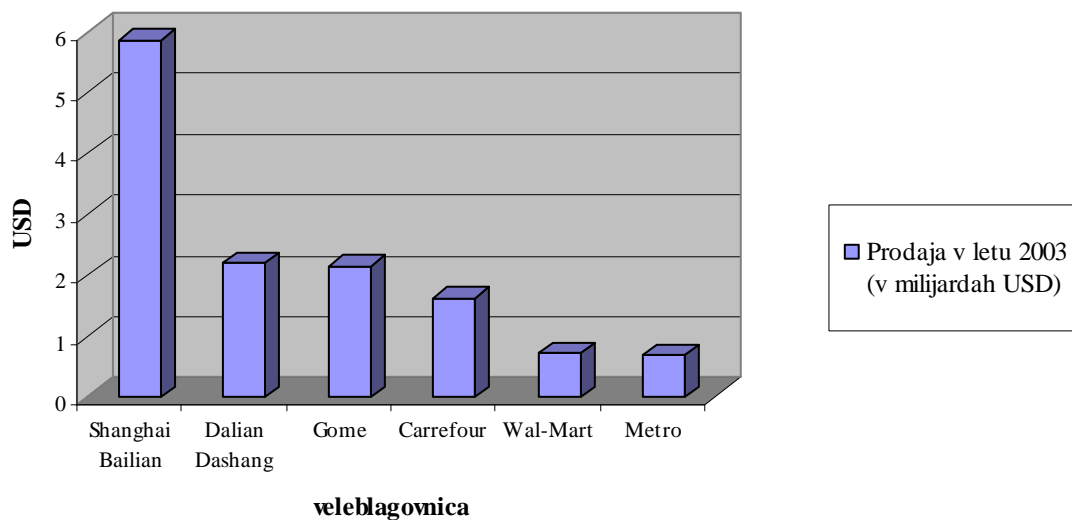
Tabela 5: Gibanje realne rasti BDP na Kitajskem v obdobju med leti 1978 in 2004

Leto	Rast BDP (v %)	Leto	Rast BDP (v %)
1978	11,7	1992	14,2
1979	7,6	1993	13,5
1980	7,8	1994	12,6
1981	4,5	1995	10,5
1982	8,5	1996	9,7
1983	10,2	1997	8,8
1984	14,5	1998	7,8
1985	13,5	1999	7,1
1986	8,8	2000	8,0
1987	11,6	2001	7,5
1988	11,3	2002	8,0
1989	4,1	2003	9,3
1990	3,8	2004	9,5
1991	9,2		

Vir: China Economy Statistic and Analysis, 2005.

PRILOGA F: Vodilne veleblagovnice na Kitajskem

Slika 3: Vodilni domači in tuji imetniki veleblagovnic na Kitajskem

Vir: Roberts, 2005, str. 26.

PRILOGA G: Kitajski izseljenci

Tabela 6: Kitajski izseljenci po državah bivanja v 1990-tih letih

Država	Število kitajskih izseljencev (v tisočih)	Delež celotnega prebivalstva države (v %)
Indonezija	6.000	3-4
Tajska	5.000	10
Malezija	4.700	30
Singapur	2.000	65
ZDA	1.200	0,5
Filipini	1.000	1-2
Vietnam	1.000	1-2
Myanmar	800	2
Kanada	500	2
Ostale države	3.800	

Vir: Abegglen, 1994, str. 188.

SEZNAM KRATIC

BDP	bruto domači proizvod
ETDZ	Economic and Technical Development Zones
EU	Evropska unija
FIE	Foreign Invested Enterprise
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade
ILO	International Labour Organization = Mednarodna delovna organizacija
KPK	Komunistična partija Kitajske
MOFTEC	Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation = Ministrstvo za zunanjo trgovino in gospodarsko sodelovanje na Kitajskem
NTI	neposredne tuje investicije
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development = Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
OZN	Organizacija združenih narodov
PEC	posebne ekonomske cone
PPP	Purchasing Power Parity = pariteta kupne moči
pr.n.š.	pred našim štetjem
TRIPS	Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights = Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine
TVEs	Township and Village Enterprises
WTO	World Trade Organization = Svetovna Trgovinska Organizacija
ZDA	Združene države Amerike

SLOVARČEK SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Beijing	Peking
Greater Chinese Economy	Veliko kitajsko gospodarstvo (celinska Kitajska & Hong Kong & Tajvan)
guanxi	osebna poznanstva (VIP)
hutong	revno barakarsko naselje
xin yong	zaupanje